ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 13 april 2013

SPOTLIGHT

Filmfestival druk bezocht 2

SOCIAAL

Een stem voor jeugd van Bonaire 5

CULTUUR

De mens als kunstwerk 6

De naïeve wereld van Fred Breebaart

Van zijn vierde tot bijna tiende jaar bracht hij op Curaçao door. Het zijn jaren waarvan de inmiddels 67-jarige kunstschilder Fred Breebaart zegt dat die zijn hele levenshouding hebben bepaald. Hij zou als het alleen aan hem lag zo weer naar het eiland terugkeren.

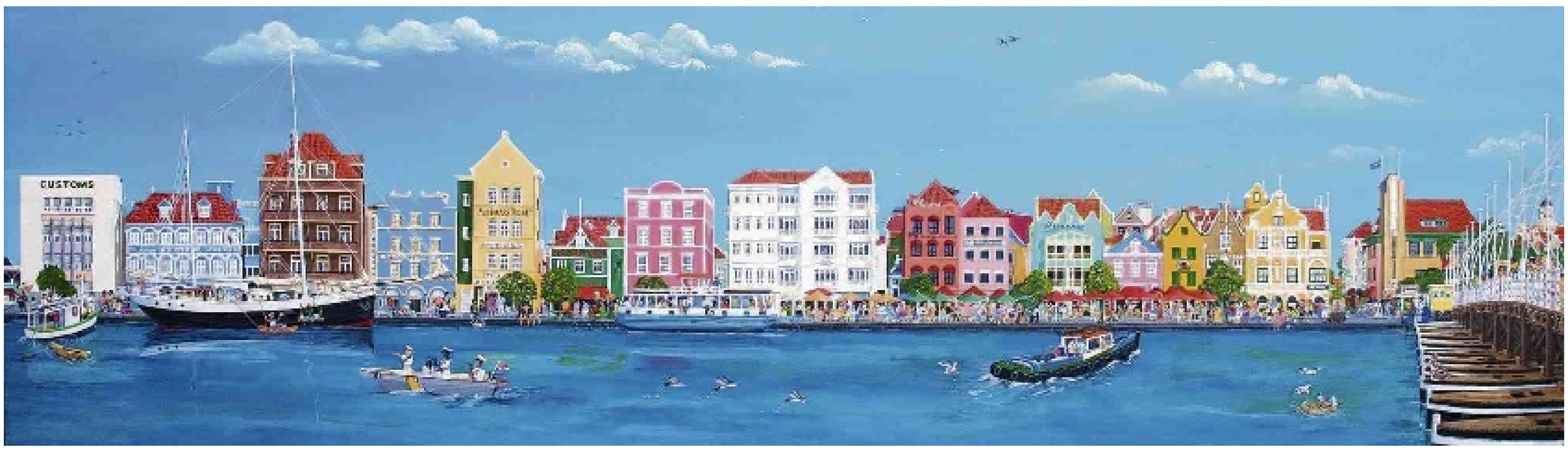

Tekst: Peter Onvlee

Deze maand is het 40 jaar geleden dat Breebaart ervoor koos om de verzekeringen in te ruilen voor het kunstenaarschap. "Ik heb er nooit spijt van gekregen", zegt hij aan de vooravond van de eerste zondag van de openhuis-tentoonstelling de hele maand april in zijn wat hij noemt 'poppenhuisje' in Delft. Aan de muren tientallen van de voor hem karakteristieke naïeve kleurrijke schilderijen met de zo herkenbare tafereeltjes. En daarbij heel veel Curaçao. "Zo'n dertig procent van mijn werk gaat over het eiland."

Fred Breebaart en Curaçao. Het onderwerp is de rode draad in het gesprek. Zijn vader was er adjunct-directeur van de verzekeringsmaatschappijen EN en NEN, de Eerste Nederlandsche en de Nieuwe Eerste Nederlandsche geworden, de voorlopers van het latere op het eiland zo bekende Ennia en in Nederland Aegon. Het kantoor, het hoge smalle gebouw aan de Handelskade, staat er nog steeds.

De bijna vijf jaren aan de Gosieweg noemt Breebaart geweldige jaren. De Schroederschool in Julianadorp, erheen vervoerd worden door een legertruck, ezels vangen in de vakanties en ze zo tam maken dat er na de vakantie op naar school kon worden gereden. "Totdat die ezel daar weer werd gejat. De ezel was wel met een touw vastgebonden, maar dat was totaal onvoldoende." En algemeen: "Het vrije op het eiland. Als je iets wilde weten hoe of wat dan ging je gewoon kijken. En de instelling. Als er voor een probleem een oplossing is, waar maak je je dan druk over. En als het probleem geen oplossing kent, dan hoef je je er ook niet druk over te maken."

Brebaart heeft het er altijd naar zijn zin gehad. "Liep ook bijna altijd op blote voeten. Doe dat ook in Nederland nog steeds zoveel als mogelijk. Ik vond en vind het heerlijk."

Vrije leven

Er kwam in 1955 een plotseling einde aan het vrije leven op Curaçao. Niet alleen omdat het contract van zijn vader afliep, maar vooral omdat zijn op het eiland geboren zusje Marjan na haar geboorte lang in het ziekenhuis lag en eerder naar Nederland terugkeerde naar opa en oma.

Breebaart: "Ik had aan Nederland geen enkele herinnering. Maar toen we met de bananenboot met passagiersaccommodatie terugkwamen, vond ik het maar een raar land." Het begon eigenlijk al op die boot. "Toen we door het Kanaal voeren kwam er allemaal rook uit mijn mond; het was zo koud dat mijn adem besloeg. En in Nederland zag ik dat mensen zaten te vissen zonder dat ze de vissen konden zien. Ik was Piscadera gewend. Daar zag je ze allemaal zwemmen. En dan die treinen die er reden. Kende alleen dat kieptreintje dat op de Tafelberg reed. En mensen aten kroketten uit de muur. Ik snapte ook niks van het knikkeren dat ze er speelden. Of voetbal. Ik ben met honkbal opgegroeid en kan absoluut niet voetballen. Schopte spelers ook. En als er wat werd gezegd was mijn antwoord dat ze dan maar niet voor mijn voeten moesten lopen."

Groot kind

Lachend: "Het is eigenlijk nooit meer goed gekomen. Ben eigenlijk altijd een groot kind gebleven." De in Haarlem geboren Breebaart probeert dat ook in zijn schilderijtjes terug te laten komen. Als er een grap mogelijk is laat hij die niet onbenut. Hij heeft als soort running gag zichzelf op alle schilderijtjes vereeuwigd. Duidelijk herkenbaar in blauwe overall met roze hemd en hoed of pet. En ook zijn (al 29 jaar lang) vrouw, door hem steevast levensmuze genoemd, Ien (Ineke) in een paarse jurk. "Die tuinbroek droeg ik in die periode vaak en roze is een favoriete kleur van me. Die paarse jurk droeg ze de eerste keer toen we elkaar zagen."

Af en toe neemt hij eens een paar dagen vrij van het 'naïeve gepriegel'. "Al was het maar om te laten zien dat ik dat ook kan. Maar mijn grote liefde blijft het detaillistische van de miniatuur-naïeven. En uitgangspunt daarbij is dat het er van een afstand blij uitziet. Er zijn ook altijd meer mensen aanwezig dan eigenlijk verantwoord is en dat nodigt uit tot nadere bestudering van details en grapjes, zodat er een glimlach wordt losgemaakt. Deze glimlach, die blijft terugkomen bij het (her) ontdekken van details, is mijn drijfveer en voornaamste beloning." En verder: "De naïeve schilder gaat uit van fundamentele waarden waarbij geen twijfel bestaat aan het goede in het leven. Door nu detail, in detail, in detail te schilderen en uitsluitend met dit deeltje bezig te zijn in zijn eigen verhoudingen, ontstaat mijn eigen naïeve wereld."

Schilderen. Toen hij na 3 jaar HBS en de (particuliere) kunstacademie, de Hazelhorstschool te Delft, zijn vader trots meldde dat hij als één van de twee uitverkorenen ook naar de Koninklijke Academie mocht, kreeg hij te horen dat hij maar eerst eens een echt vak moest leren. Het verzekeringsvak dus. Als 18-jarige opende hij zijn eerste assurantiekantoor. "Ik vond het verkopen ook best leuk, kan het ook goed. Maar na tien jaar had ik die nuchtere zakenwereld wel gezien. In 1973, op mijn 27e, was mijn huwelijk ook in de soep gelopen, was ik overwerkt en mijn huisarts adviseerde mij weg te gaan."

Zuid-Spanje

Breebaart verkocht zijn zaak en vertrok naar Zuid-Spanje. Hij sprak ook over zijn plannen van schilderen zijn beroep te maken met een bevriende kunstcriticus. Kreeg te horen: met wat je nu doet zal je moeten doorwerken totdat je doorbreekt en dat kan weleens heel lang duren en je zal weinig verdienen. "Met twee kinderen die bij mij waren was dat geen optie." Breebaart kreeg een boek mee waarin hij maar eens moest kijken. 'And Miss Carter Wore Pink' van Helen Bradley. Hij liet zich er door inspireren.

Gezien de maten van de meeste schilderijen en de detaillering die in de loop der jaren vervolmaakt is, kan er het best van miniatuur-naïeven worden gesproken. Die over het algemeen kleinere schilderijen zijn toeval. Zijn standaardmaat was de eerste jaren 20 x 25 centimeter, de grootte van de pagina's en platen in het boek van Helen Bradley. "Dacht dat dat de maat was. Totdat ik later het boek zelf aanschafte en op de achterflap zag dat Bradley zelf op veel grotere doeken schilderde. Maar dat door mij gehanteerde kleinere formaat was wel de basis van mijn succes in Spanje. Er waren daar veel Amerikaanse toeristen en die konden die kleine schilderijtjes gemakkelijk meenemen. Het liep", zo kijkt Breebaart terug, "direct storm."

Antilliaans blauw

De eerste paneeltjes van Breebaart kenden ook een andere kleurstelling dan nu. Donkerder. Met overal oker erin. Hij had inmiddels een Argentijnse kunstenares leren kennen die daar in Zuid-Spanje en galerietje had, een klassieke kunstenares die dat oker overal in wilde. "Nu is de kleurstelling anders. Hij noemt het Antilliaans blauw. Sinds de jaren negentig eigenlijk. Tot die tijd waren de afgebeelde personen ook ouderwetser, gekleed in lange jurken bijvoorbeeld en hoeden op."

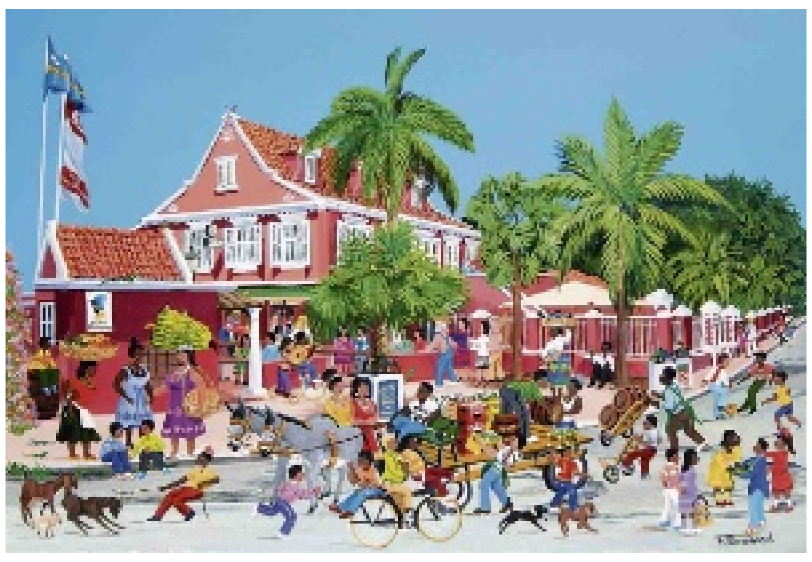

Die nieuwe kleurstelling is ook het gevolg van het feit dat Breebaart zijn kleuren niet meer zelf mengt. "Zelfgemengde kleuren zijn vaak minder helder." Inmiddels staan er 54 tubes met verschillende kleuren op zijn bureau waar hij het vroeger met 15 basiskleuren deed. Hij laat het verschil zien aan de hand van zijn eerste in Spanje gemaakte schilderijtje, toen verkocht aan een Duitse buurvrouw. Maar inmiddels alweer een aantal jaren van haar teruggekocht, voor de dubbele prijs.

In 1982 vestigde hij zich weer in Delft. Als 48-jarige keerde hij eind 1993 voor de eerste keer terug naar het eiland van zijn jeugdherinneringen. Werd op Hato afgehaald door Henny Blok van Gallery Eighty Six, waar hij in 1990 zijn eerste van acht exposities had gehad en ook die keer zou exposeren. "Ik was direct weer thuis en heb dat steeds als ik weer op het eiland kom. Het voelt als mijn tweede thuis, ik zou het graag als mijn eerste thuis willen. Maar Ien kan minder goed tegen de warmte."

Voor die eerste exposities had hij ook werk met Curaçao als onderwerp meegenomen. Zo'n 25 schilderijtjes. 'Gedeeltelijk gebaseerd op mijn geheugen, wat ik me van het eiland herinnerde, gedeeltelijk ook naar oude foto's van mijn ouders en een oud boek met foto's van Curaçao gemaakt door Harola Busch.' Het merendeel van het werk was al tijdens de expositie verkocht. "Er wordt mij weleens gezegd dat er niemand is die in zoveel huizen op het eiland te vinden is."

Hij maakte ook een kalender voor Monumentenzorg. "Er hangen op het eiland nog heel wat al dan niet ingelijste platen van die kalender met Curaçaose monumenten aan de muur." Hij heeft daarna nog een tweede kalender met een nog veel grotere oplage van 200.000 stuks gemaakt. Voor de Postcodeloterij. De directeur zag de Monumentenkalender hangen toen hij in verband met de restauratie van Savonet op het eiland was.

Giclee's

Breebaart is razend enthousiast over die giclee's, een druktechniek met behulp van een computergestuurde inkjetprinter, die vooral wordt gebruikt om reproducties van kunstwerken te maken. In deze druktechniek wordt gebruik gemaakt van ononderbroken inktstralen die niet voor originele acrylverf onder doen. Voor Curaçao heeft hij met deze techniek onder meer een opdracht uitgevoerd voor de Dolfijn Academy en het 5-jarig bestaan van het College Financieel Toezicht. In beide gevallen kregen alle personeelsleden er een.

Hij is inmiddels zo'n tien keer naar Curaçao teruggekeerd, al is de frequentie de laatste tijd wat afgenomen. Een gevolg van de ook de kunstwereld treffende economische crisis. "Het is de laatste tijd gewoon minder."

Herkenbaar

Breebaart werkt op Zweeds hardboard, het extra harde masoniet. Keihard spul waarvan vroeger ook zeilboten werden gebouwd. Waterbestendig dus. Als eerste gaan er zeven, acht lagen gesso overheen, een krijtondergrond speciaal voor hout, doek of ander schildermateriaal. Na met waterproof spekglad te zijn geschuurd begint het teken- en schilderwerk; eerst de achtergrond, vervolgens de mensen. "Ik ben dol op mensen", zegt hij. Zijn achtergronden zijn vaak realistisch, de poppetjes op zijn schilderijen maken het geheel naïef. Poppetjes die zeker bij opdrachten herkenbaar zijn; familie en vrienden. "Aan de details van die mensen zijn ze herkenbaar."

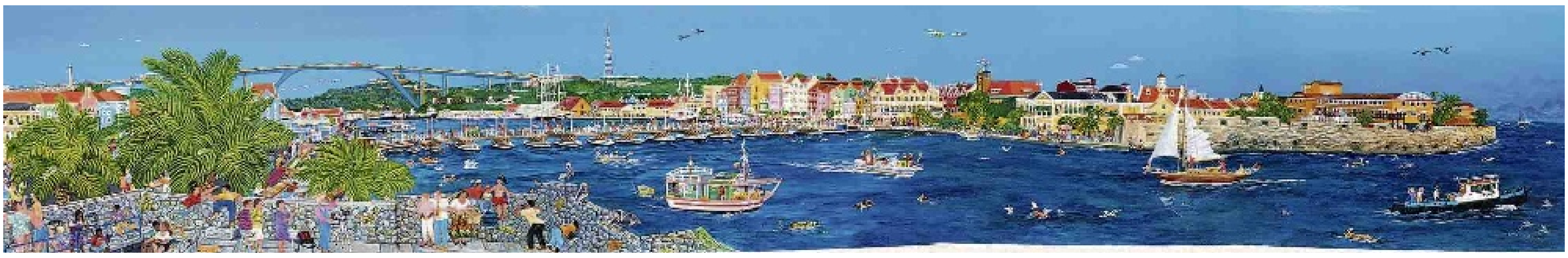

ÑAPA 2013
Nr. 13

INHOUD

De naïeve wereld van Fred Breebaart 1
Filmfestival druk bezocht 2
'Een stem voor de jeugd van Bonaire' 3
Gezondheid 4
Trommelgeesten (5) 5
Cultuur 6
Literatuur/Cultuur 7
Varia Puzzels 8
Eten & drinken 9
Motoren achter bedrijven 10
Business Columns 11
Business Rubrieken 12

Colofon

BLADMANAGER
Linda van Eekeres
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Sarah Kuiper

Aan deze Ñapa werkten mee:
Monique Casimiri
Verele Ghering
Fred de Haas
Erik van Kampen
Brede Kristensen
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Wouter Mol
Peter Onvlee
Milangela Plate
Marcel Truyens
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Uitgelicht

Filmfestival druk bezocht

De tweede editie van het Curaçao International Film Festival Rotterdam van 4 tot en met 7 april in The Cinemas bleek een groot succes. 8500 Bezoekers werden er geteld en 42 lange en korte films vertoond. De eerste Yellow Robin Award ging naar No quiero dormir sola van de Mexicaanse filmmaakster Natalia Beristáin. De prijs is 10.000 dollar en selectie voor de komende IFFR-editie. De juryprijs voor beste fictiefilm In de jongerencompetitie 'Short Films, BIG Stories' ging naar La Trinitaria Marchita van Elyse Isebia en Inez Loods. Zij wonnen ook de publieksprijs en mogen naar het 43e IFFR in Nederland waar hun film zal worden vertoond. De juryprijs voor beste muziekvideo ging naar AnwarBeatz feat, Gilberto van Anwar Braaf, Gilberto Morishaw en Jordan Isenia. Beide winnende teams van de juryprijs kregen 1000 gulden.Het festival, georganiseerd door Fundashon Bon Intenshon in samenwerking met IFFR, bood ook vraag- en antwoordsessies met regisseurs, een optreden van het Dennis Aalse Youth Orchestra, workshops filmmaken, de Magic Lantern-tentoonstelling en schoolvoorstellingen. Op Curaçao wordt het festival volgend jaar van 3 tot en met 6 april gehouden.

Foto's: Curaçao IFFR

Foto van de week

De leguaan is een dankbaar foto-onderwerp. Als hij stil blijft staan en fotograaf Bob ter Haar maar dichtbij genoeg kan komen, ziet hij er elke keer weer indrukwekkend monsterlijk uit, zoals deze leguaan op het Porto Marie-strand.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

Bumperpech

Monique Casimiri

De auto's van tegenwoordig zijn toch niet zo stevig meer als vroeger. Toen kon je nog weleens een stoepje meenemen, maar nu ligt gelijk je hele bumper aan gort. Grote gaten zitten erin. Je kan van de ene kant zo doorkijken naar de andere kant. De kinderen achterin hadden de grootste verhalen. De één was nog verder naar voren geschoven dan de ander. Met andere woorden, de klap werd bij elke vertelbeurt harder en de bumper ligt er nu toch wel helemaal af als ik hun verhalen mag geloven.
Balen is het wel. Even langs de garage rijden en vragen wat het gaat kosten. Och, mevrouw, het is een grote auto, dus grote bumper en tja, duur merk hé, ja, en de radiator is ook kapot zie ik, nee, u moet wel rekenen op ongeveer 1000 euro. En hoe lang gaat het duren? Ja mevrouw, ziet u, het is nu wel druk, even in de agenda kijken, ja, over drie weken heb ik een middag vrij, kunt u dan ook? Stoom komt ondertussen uit de oren. Hoe lang ben ik hem dan kwijt? Tja, als we verder niets geks vinden, dan moet het toch wel in één dag lukken. Eén dag meneer, en wie brengt mijn kinderen dan naar school en wie haalt ze weer op om naar judo te gaan. Heeft u ook vervangend vervoer? Jawel mevrouw, dat kost u dan 20 euro per dag en 40 cent per gereden kilometer. Wilt u daar een verzekering bij? Weet u wat ik wil meneer, ik wil een 'mekanikoboipalu' waar ik mijn auto kan laten maken.
Alsof je een emmer leeggooit. Pardon meneer. Ik ga Curaçao style. Ik rij naar een uitdeukbedrijf en vraag naar een mekaniko. Die kan mij een bumper verkopen voor 100 euro. Dan rij ik door naar een andere 'mekanikoboipalu' en die zet ook voor 100 euro die bumper er weer onder. Niks geen drie weken wachten, diezelfde week is het nog gemaakt. Niks geen vervangend vervoer. Nee mevrouw, u kunt wachten tot we klaar zijn, het duurt niet lang. Wacht ik bel mijn broer, de kinderen kunnen wel met hem meerijden. Tuurlijk mevrouw, geen probleem.
Die nieuwe bumper gaat er komen uiteraard. Dat moet wel, met zo'n tochtgat rijden is geen gezicht, laat staan of het mag. Als het niet de wegpolitie is die gaat bekeuren, dan is het wel de schoonheidspolitie, want het moet er ook allemaal wel een beetje fatsoenlijk uitzien. Dat je elke auto hier kan pimpen met oogwimpers en dergelijke is geen punt, maar een bumper bij elkaar houden met een touwtje, of het portier dat loshangt, dat mag niet. Er wordt duidelijk met twee maten gemeten.
Dat doen ze trouwens ook met stoepranden.

Jubilerend BYOF:

'Een stem voor jeugd van Bonaire' (2)

BYOF, de Bonaire Youth Outreach Foundation, organiseert activiteiten, projecten, sociaal maatschappelijk vooral, voor de jongeren die op het eiland het middelbaar onderwijs volgen. Voor ieder project, video's, films, folders of sociale activiteiten rond Kerstmis, worden de doelstellingen geformuleerd. Outreach heeft een vaste kern van zo'n dertig jongeren. Per project worden daarnaast andere jongeren ingeschakeld.

Tekst: Peter Onvlee

Maar terug naar de productie van korte films zoals vorige week in Ñapa beschreven. Met dank overigens aan in eerste instantie Bo-tv en Bo-tv-eigenaar Alfred Ronde en nu de lokale NOS-tv waarmee wordt samengewerkt. Ronde hielp in 2008 bij de start van de filmprojecten met camera's en andere apparatuur en bij de montages en opnames. Nu is het de bedoeling dat reportages van BYOF ook op NOS-tv (alleen via de kabel te ontvangen) worden uitgezonden. Zoals BYOF en Martinus ook voor de radio en andere projecten steun van buitenaf hebben gekregen. Tot uit de Verenigde Staten toe. Van professor Joe Ritchie bijvoorbeeld die aan de Famu, de Florida Agricultural and Mechanical University de leerstoel journalistiek bekleedt. Hij kwam in 2008 voor de eerste keer naar Bonaire om de BYOF-groep te helpen bij het verbeteren van hun journalistieke vaardigheden, het maken van zinvolle programma's en zich te ontwikkelen tot verantwoordelijke radiojournalisten. Met later ook ook nog eens vier van zijn studenten, bedreven in radioproducties en prestaties, Internet Web authoring, podcasting, videografie en teambuilding. De BYOF-jongeren kregen van hun (iets oudere) leeftijdsgenoten assistentie waar het om de techniek van dit alles ging.

Ritchie kwam als vrijwilliger na bemiddeling van Favaca, het Florida Interntional Volunteer Corps, waar Martinus de vraag had voorgelegd of er iemand kon helpen zijn radioprogramma's op een hoger, professioneler niveau te brengen. In april reist Martinus met een van de jongeren naar Florida, Tallahassee, om daar het afscheid van Ritchie - hij gaat met pensioen - bij te wonen en hoopt er voor een van zijn jongeren een (betaalde) opleidingsplaats te krijgen. "Zelf wist ik eigenlijk niets van radio of films maken. Maar inmiddels is dat wel anders." Hij heeft bij multinational Adobe ook met succes een cursus lead educator afgerond. Heeft van de Adobe Certified Associotion ook de bevoegdheid gekregen op Bonaire sofware-examens af te nemen en dat gaat in de komende maanden ook gebeuren. "Met zo'n certificaat kan de jeugd ook laten zien dat ze iets kunnen."

De film Nayza, uitgekomen in februari 2011 is ook - 'uiteraard', aldus Martinus - een in dit geval zo'n 40 minuten durende dramafilm met inhoud. De film vertelt het waargebeurde verhaal van een met het hiv-virus besmet meisje. "De doelstelling: stigmatiseer deze meisjes niet", zegt hij. Hiv is volgens Martinus ook een groot probleem in het Caribisch gebied. "Omdat je morgen moet leven om die leidende rol in de samenleving te kunnen spelen moet je je vandaag beschermen zodat je langer leeft." Het project, uitgevoerd in samenwerking met de werkgroep aidspreventie van het Openbaar Lichaam, omvatte meer dan alleen het maken van de film. In alle klassen van de SGB, de scholengemeenschap Bonaire, de enige middelbare school met zo'n 1250 leerlingen die het eiland rijk is, is Nayza vertoond. Van het juniorcollege, de twee jaar durende onderbouw tot en met de bovenbouwen van vmbo, mbo en het lyceum, de havo- en vwo-opleiding. "Met na afloop discussies met de klas, het bespreken van de film en de problematiek."

De jeugd waarop Dennis Martinus zich met zijn BYOF richt zijn dus de jongeren uit dat voortgezet onderwijs op het eiland. Dat hij ooit nog eens radioprogramma's en films zou gaan maken, hij had het tot voor zo'n kleine twintig jaar geleden nooit voor mogelijk gehouden. Hij had zijn studentenleven in Nederland toen net een beetje op een rijtje gekregen. Was in 1988 van Bonaire vertrokken om in Den Haag aan de Anthony Fokker-school, ook bekend als mts voor luchtvaarttechniek en inmiddels opgegaan in het Nederlands Luchtvaart College in Nootdorp, vliegtuiginstrumententechniek te studeren. Het werd een klein drama. Niet alleen door de verhuizing naar een ander land met een ander klimaat en vooral andere cultuur, met een andere manier van leven, ook een andere stad en andere mensen, maar vooral door de miskeuze van zijn studie. "Op Bonaire moest je die keuze op basis van schriftelijke informatie maken. En het bleek niets voor mij." Martinus belandde via een elektronicaopleiding in Rijswijk uiteindelijk in Rotterdam om daar technische bedrijfskunde te studeren. "Dat paste meer bij mij. Ik ben meer een manager dan dat ik met mijn handen moet werken."

In 2000 studeerde hij af en keerde onmiddellijk naar Bonaire terug, het eiland waar hij ook tijdens zijn twaalf studiejaren in Nederland - 'ik heb daar nooit gewerkt, studentenbaantjes om aan geld voor reizen naar Bonaire te komen daargelaten - regelmatig in de vakanties terug kwam. Tijdens één van die vakanties - in de zomer van 1994 - hoorde hij van een buurjongetje dat hij na de vakantie naar de SGB ging. Hij was daar op p-niveau, het laagste, toegelaten. "Ik vroeg hem, maar jij bent daar toch te goed voor, je kan toch beter. Maar kreeg toen als antwoord dat de juffrouw van de lagere school dat had gezegd." Het was het begin van wat nu al dus bijna vijftien jaar BYOF is, de stichtingsakte is in december 1998 gepasseerd. "Een wake-up call", noemt Martinus dat gesprek met zijn buurjongetje. "Een kind met potentie dat er niet wordt uitgehaald. Dat maakte me op z'n zachtst gezegd een beetje boos. Ook omdat ik het zelf zo moeilijk met mijn studiekeuze had gehad, ik mijn weg er niet kon vinden en dat niemand anders gunde. Die ervaring in Nederland had mij pijn gedaan en ik meende dan ook dat buurjongen met een beetje begeleiding veel meer in zijn leven zou kunnen bereiken."

Het was de tijd dat er op het eiland niet zoveel voor de jeugd werd gedaan. Een jaartje liep hij in Nederland met dat voorval rond. Sprak ook met mede-Antilliaanse studenten in Nederland over het voorval en vooral over het feit dat thuis op de eilanden de jeugd zo weinig kans werd gegeven op een eigen identiteit, op een eigen waarde. Jongeren kregen geen geloof in zichzelf, hun doelstellingen waren te laag, ze waren niet of onvoldoende gemotiveerd, niet geïnspireerd, wilden niet het onderste uit de kan. Een gevolg van hun thuissituatie - ik verkeerde in de gelukkige omstandigheid uit een volledig gezin te komen en een moeder te hebben die er altijd was, altijd voor ons klaar stond als we uit school kwamen en die ook alle tijd voor je nam - en dus ook de school die ze volgden." En om een lang verhaal kort te maken: in de zomervakantie van 1995 keerde Dennis Martinus met nog een twaalftal studenten naar Bonaire terug om daar een kamp voor 35 jongeren te organiseren. "De meesten verveelden zich in de zomer dood, er was maar weinig op het eiland te doen en hoofddoel was dan ook hen een leuke tijd te bezorgen. Maar ook te proberen om ze direct de idee te geven dat ze iets waard waren. Dat ze mochten dromen en hard moesten werken om die droom te realiseren." En terugkijkend op die kampweken, mogelijk met een minimale eigen bijdrage en bij elkaar gesprokkelde gelden en goederen: "Het was interessant te zien hoeveel jonge kerels behoefte hadden aan complimentjes, aan te horen dat ze het goed hadden gedaan."

Ondanks de ruim 8000 kilometer oceaan die Bonaire en Nederland scheiden hielden Martinus c.s. en de kampdeelnemers contact. Via brieven vooral. "E-mail was er nog nauwelijks op Bonaire. En vooral ook nauwelijks betaalbaar. Belachelijk duur zelfs. Nog steeds. Een van de dingen die ik me heb voorgenomen om ooit hier nog te realiseren is een free wifi, een gratis internet, en nog snel ook, voor iedereen." Uit dat contact kwam het nieuwe SOP-project voort. Het School Oriëntatie Project. Voor Martinus opnieuw een uitvloeisel van zijn eigen verkeerde studiekeuze. Elf jongeren trokken van Bonaire naar Curaçao om zich daar op hun vervolgopleiding na de SGB, toen nog niet die school zoals nu met een complete havo en vwo, te oriënteren. "Te laten ervaren", vult Martinus aan. "Er waren afspraken met scholen gemaakt dat de Bonaireaanse jeugd in de schoolbanken mocht plaatsnemen. Meedraaien, ervaren, spreken met andere leerlingen en dat alles om te bereiken dat er een bewuste en gerichte keuze kon worden gemaakt." Een project dat sindsdien navolging heeft gekregen. Ook dankzij de stichting Ban Boneiru Bèk en beroepskeuze- en studieadviseuse Lilian Paula-Crestiaan. "Ik zag deze week een aantal studenten van vwo 5 die volgend jaar dus eindexamen doen en nu al naar Nederland gaan om te kijken naar hun eventuele vervolgstudies. Ik ga ervan uit dat zij het in ieder geval in hun eerste jaar minder moeilijk zullen hebben dan ik het heb gehad. Ook al omdat de opvang van Antilliaanse studenten in Nederland de afgelopen jaren duidelijk is verbeterd."

Spirituele groei, sociale ontwikkeling, groei in kennis. Het zijn volgens Dennis Martinus zaken die bij de jonge mensen die hebben deelgenomen en nog altijd deelnemen aan de activiteiten - inclusief jeugdvrijwilligerswerk zoals het schoonmaken en opknappen van een huis in Rincon van een 'seniorbewoner'- van de Bonaire Youth Outreach Foundation zijn gerealiseerd. Of zoals Martinus zegt: "Niemand is dom. Iedereen heeft de kans boven zichzelf uit te groeien. Ik geloof daar in. Door ze te betrekken bij wat er speelt op het eiland, ze daar een mening over te laten vormen en ze een stem te geven."

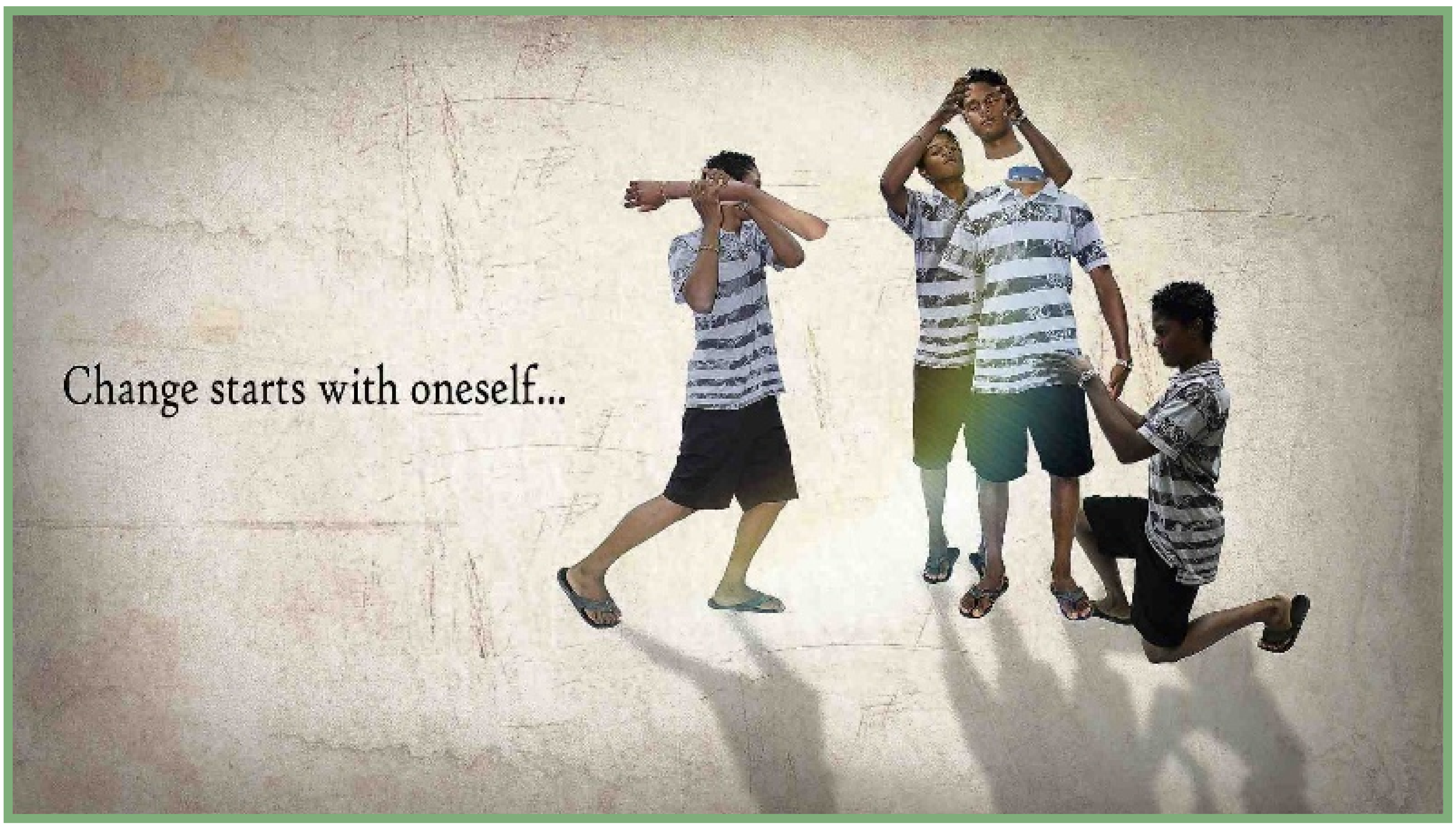

Medisch

Vragen over... hematospermie

Hemospermie (bloed in sperma) is voor veel patiënten een alarmerend fenomeen dat ongerustheid en veel vragen oproept. Patiënten denken snel aan een kwaadaardige aandoening of infectieziekten (onder meer soa's).

Tekst: Wouter Mol

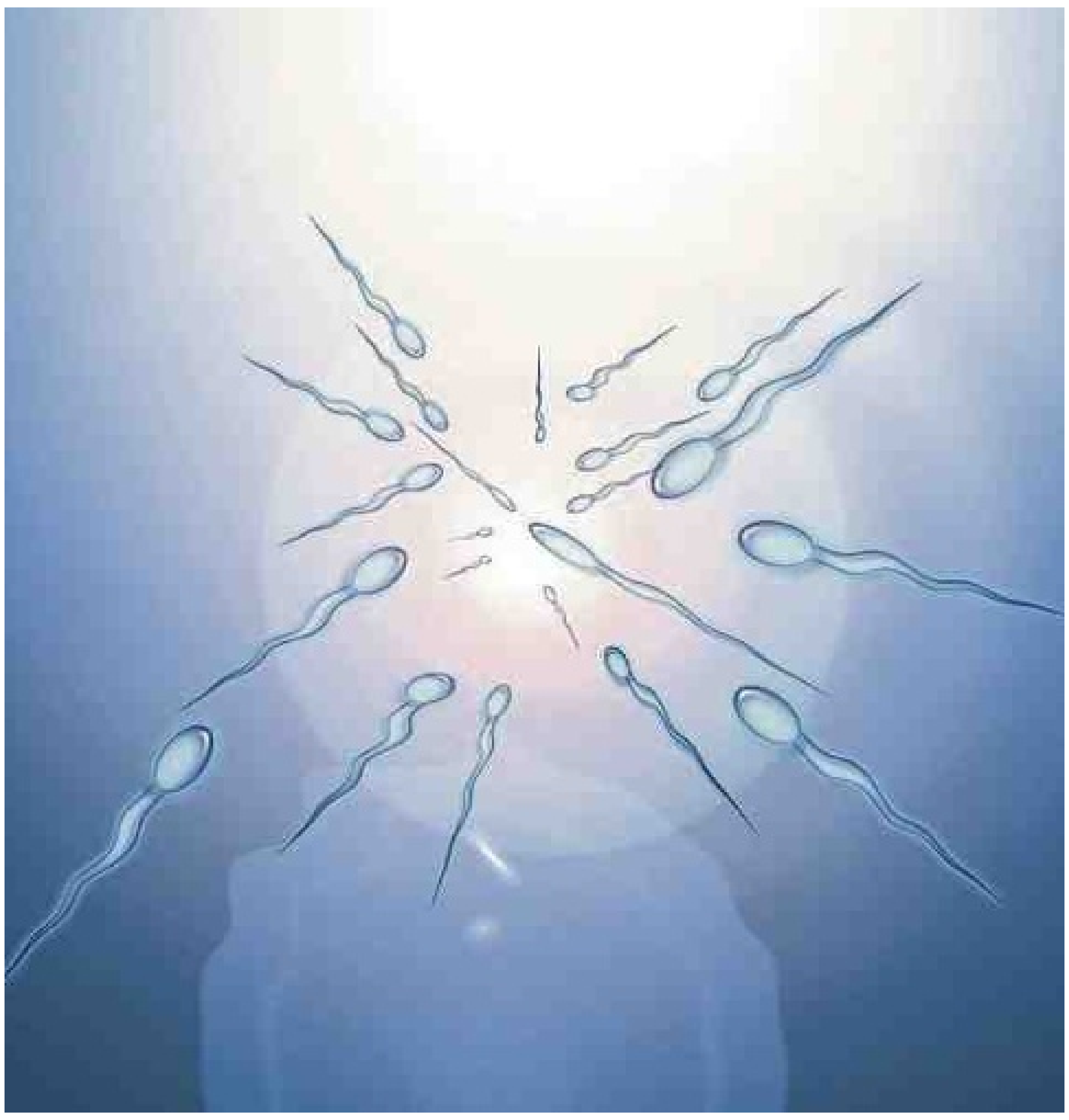

Bij 40 procent van de patiënten is bloed in het sperma de enige klacht. De overigen hebben bijkomende klachten, zoals branderige mictie, pijn bij het orgasme, problemen bij het urineren (vaak, weinig, nadruppelen) en bloed in de urine. Cijfers over de incidentie bij Nederlandse huisartsen zijn niet bekend.

In een Amerikaans onderzoek onder mannen ouder dan 40 jaar meldde 0,5 procent hemospermie. Grof geschat zal de huisarts gemiddeld één patiënt per jaar op het spreekuur krijgen. Het komt voor bij geslachtsrijpe mannen van alle leeftijden. Het betreft meestal jonge mannen. De gemiddelde leeftijd is 37 jaar. Bij 15 procent van de patiënten komt de klacht eenmalig voor. De meeste patiënten maken dus meerdere episoden mee. Bij enkelen blijft de klacht jarenlang recidiveren.

De productie van sperma is een delicaat proces. De zaadcellen worden gemaakt in de kleine kanaaltjes in de testikels en worden via de zaadleiders naar de prostaat vervoerd. Dit orgaan voegt zaadvocht toe. Ergens in dit hele traject kan er bloed bij het sperma komen.

Mogelijke oorzaken
- Spontaan bloedende fijne bloedvaatjes in de zaadblaasjes;
- Seksuele onthouding (bij een eerste keer seks na een periode zonder is de kans op bloed in het sperma groter);
- Infectie van zaadblaasjes (vesiculitis);
- Infectie van de prostaat (prostatitis) al of niet met prostaatcalcificaties. Acute prostatis gaat gepaard met koorts en algemeen ziek zijn in tegenstelling tot chronische prostatitis waar er meestal geen of weinig urinaire klachten zijn. Samen met vesiculitis is dit de meest voorkomende oorzaak van hemospermie.
- Infectie van de plasbuis (urethritis) of aandoeningen van de plasbuis (poliepen, vergroeiingen, enz.): dan is er meestal naast bloed in het sperma ook bloed in de urine;
- Prostaathypertrofie: vergroting van de prostaat bij het ouder worden;
- Gebruik van bloedverdunnende medicijnen;
- Trauma van de teelballen;
- Operatie of onderzoek, bijvoorbeeld het nemen van prostaatbiopsies;
- Hoge bloeddruk;
- Bloedstollingstoornissen.

Zeldzaam:
- Prostaatkanker (vooral bij mannen boven de 50);
- Tuberculose;
- Teelbalkanker;
- Kanker in de zaadblaasjes;

Bij de helft van de patiënten wordt geen oorzaak voor het probleem gevonden. De klacht gaat dan ook vanzelf over.

Behandeling
De arts zal u grondig onderzoeken. Als er niets gevonden wordt, zal hij bij jonge mannen (onder de 40) eerst een drietal maanden afwachten. Bij jonge mannen verdwijnt het bloed meestal binnen de maand. Mannen boven de 40 waarbij geen oorzaak wordt gevonden, moeten een uitgebreid onderzoek ondergaan om er zeker van te zijn dat het niet om kanker gaat.

- Vaak is het aan te raden een 14-daagse rustkuur (zonder zaadlozing) in te lassen.
- Gezien chronische prostatitis de meest voorkomende oorzaak is maar soms moeilijk vast te stellen, kan bij negatief onderzoek een 28-daagse behandeling met antibiotica gegeven worden.
- Andere behandelingen hangen af van de oorzaak.

Dr. W.W. Mol is huisarts te Curaçao

Mens & Psyche

Vliegangst (aviophobia)

De (school)vakanties laten niet al te lang meer op zich wachten. Velen hebben al een reis geboekt en kunnen niet wachten tot ze het vliegtuig in kunnen stappen. Anderen zijn vastberaden om met beide benen 'veilig' op de grond te blijven. Bij vrijwel iedereen die in een vliegtuig plaatsneemt gaan er weleens onaangename scenario's door het hoofd: 'Wat als we neerstorten of wat als de motoren uitvallen?' En in geval van hevige turbulentie zijn er maar weinig mensen die volstrekt kalm en onbezorgd kunnen blijven zitten.

Tekst: Milangela Plate

Vliegangst is niet helemaal onbegrijpelijk aangezien we geregeld, en van jongs af aan, door onze omgeving gaan geloven dat vliegen gevaarlijk is. Alleen al in de media en films worden vliegtuigrampen, die in werkelijkheid relatief weinig voorkomen, uitvergoot neergezet. Statistieken laten zien dat vliegen zelfs 250 keer veiliger is dan reizen met de auto en dat de kans op een vliegtuigramp 1 op 1,6 miljoen is.

Het blijkt ook dat 97 procent van de mensen die een vliegtuigramp hebben meegemaakt dit hebben overleefd. Ook bij de grotere rampen is er een overlevingskans van 76,6 procent. Dergelijke informatie maakt echter, in contrast met de doemscenario's uit nieuws en films, nog maar weinig indruk op menigeen.

Zo'n 30 tot 40 procent van de volwassen wereldbevolking heeft in meer of mindere mate last van vliegangst. Een deel van hen blijft, ondanks hevige angstklachten, toch vliegen hetzij vanwege werk of privéomstandigheden. Een ander deel van mensen met vliegangst gaat pertinent niet met het vliegtuig op reis. Bij zo'n 6,5 procent van de mensen met vliegangst is deze angst zodanig intens en belemmerend dat het als een fobie of angststoornis gekwalificeerd kan worden.

Uitingen
Vliegangst wordt gekenmerkt door acute lichamelijke en psychische klachten (vóór, tijdens of na de vlucht), waaronder zweten, spierspanning, tintelend of verdoofd gevoel in handen en/of voeten, moeite met ademhalen, maag- en darmproblemen, onrust, nervositeit en nare beelden die zich alsmaar blijven aandienen of nachtmerries over vliegtuigrampen in de dagen voorafgaand aan de vlucht.

Hartkloppingen en pijn in de borst zijn lichamelijke klachten die er bij sommigen toe leiden dat zij bang zijn een hartinfarct te krijgen. Mensen met vliegangst merken doorgaans dat stress en spanningen reeds optreden bij het treffen van voorbereidingen voor de reis, of wanneer er sprake is van problemen bij het boeken van een reis of onzekerheden over de reis of de plaats van bestemming.
Combinatie van angsten
Het kan goed zijn dat iemand die als kind dol is geweest op reizen, na verloop van tijd vliegangst ontwikkelt. Vliegangst heeft veelal te maken met andere angsten waarmee een persoon reeds te kampen heeft, zoals een angst voor afgesloten ruimten (claustrofobie), watervrees en dus angst om te moeten landen op het water, angst voor het donker en dus opzien tegen avond- of nachtvluchten, hoogtevrees, een slechte ervaring of een incident in het verleden, zoals een turbulente vlucht.

Angst voor vliegen kan daarnaast ook gerelateerd zijn aan een angst voor het optreden van gezondheidsproblemen ten gevolge van bestaande kwalen zoals een hartziekte of diabetes of door de drukverschillen in het vliegtuig, de droge lucht, het lange stilzitten trombose en pijnlijke oren.

Bij weer andere mensen heeft vliegangst te maken met angst voor het onbekende, angst voor terroristische aanslagen of angst voor controleverlies en afhankelijk moeten zijn van anderen of van de techniek.

Vliegangst verhelpen
Angst voor vliegen gaat gepaard met voelbare spanning in het lichaam. Met het vooruitzicht op een confrontatie met de eigen angsten gaan sommige mensen over op zelfmedicatie met alcohol of drugs of anderszins, wat vaak niet afdoende of averechts werkt. Een eenvoudigere maatregel is om rechtop te gaan zitten en langzaam in en uit te ademen om uw ademhaling rustiger en regelmatiger te krijgen. Het is zelfs nog effectiever om dit al in de auto op weg naar het vliegveld te doen of wachtend op het vliegveld. Aangezien men niet tegelijkertijd bang en ontspannen kan zijn, werkt het goed om uw lichaamsdelen bewust te leren ontspannen voorafgaand of tijdens een vlucht; daarmee vermindert u de angst.
Afleiding is een tweede behulpzame activiteit: zoek afleiding door uzelf een taak te geven, zoals het uitzoeken van een cadeau in de tax-free gids, het lezen van de krant, het maken van een puzzel, het luisteren naar muziek of het maken van een praatje met een medepassagier of cabinepersoneel.

Vliegangst kan al met al hanteerbaar worden gemaakt en soms zelfs worden verholpen. Onder meer in de Verenigde Staten en Nederland zijn hiertoe behandelprogramma's / trainingsprogramma's ontworpen. Deelnemers leren in een dergelijk programma waaraan zij hun eigen angst kunnen herkennen en hoe ze angstoproepende gedachten kunnen beheersen. Wanneer iemand angstig wordt, dan reageert zijn lichaam door alle spieren aan te spannen en zich zo schrap te zetten. Die krampachtige houding maakt echter dat de angst groter wordt, waarna het lichaam nog heftiger gaat reageren.
In voornoemde trainingsprogramma's leren mensen onder meer ontspanningsoefeningen om die vicieuze cirkel te doorbreken. Ook wordt er met deelnemers geoefend in een simulator, een nagemaakte cabine die kan bewegen zoals een echt vliegtuig dat doet. In een later stadium worden er, in het kader van de behandeling, ook echte vluchten gemaakt. Mensen die een dergelijk trainingsprogramma hebben gevolgd, worden niet noodzakelijkerwijs grote fanaten van vliegreizen. Wel zullen zij merken dat het vliegen niet meer gepaard gaat met ondraaglijke angst. Dit stelt hen in staat om vliegreizen op een meer ontspannen manier te doorstaan, wat hen weer extra mogelijkheden biedt voor wat betreft werk, vakantie en andere aangelegenheden waarbij vliegen onvermijdelijk is.

Milangela Plate is psycholoog/gerontoloog.
Email: milangela.plate@takecare.an

Trommelgeesten (6)

In 2013 wordt herdacht dat in 1863 door Nederland de slavernij werd 'afgeschaft' in Suriname, op Curaçao, Aruba, Bonaire, St. Maarten, St. Eustatius en Saba. In een artikelenreeks herdenkt Fred de Haas hoe de van huis en haard verdreven Afrikaanse mannen en vrouwen die in gevangenschap naar de 'Nieuwe Wereld' werden gevoerd gedwongen waren om zichzelf opnieuw uit te vinden en een eigen identiteit op te bouwen uit de elementen die zij meebrachten en aantroffen: elementen uit christelijke en inheemse culturen, aangevuld met wat zij zich herinnerden uit hun eigen Afrikaanse tradities. Voor hun geestelijk welzijn was het in die moeilijke tijden voor hen van belang dat zij weer een spirituele leer opbouwden als leidraad in een moeizaam bestaan.

Wat is hiervan terechtgekomen en wat is de toekomst van al die 'Afro-Amerikaanse religies' die zij opnieuw hebben moeten 'uitvinden'?

In de laatste aflevering zal nader worden ingegaan op de situatie op Curaçao. Daarbij zullen ook de opvattingen van Curaçaose wetenschappers en ervaringsdeskundigen worden meegewogen.

Tekst: Fred de Haas

We zien dat er overal waar Yoruba, Fanti en Ashanti in grote aantallen arriveerden er sterke Afro-Amerikaanse religies ontstonden. Bijvoorbeeld hier in Brazilië (Candomblé).

Brua / Brujería is onder meer het verrichten van 'magische' handelingen. Hoewel de term 'Brua' een veel voorkomende en haast niet te vermijden manier is om 'goede of slechte magische handelingen' uit te drukken, verdient het aanbeveling om voorzichtig met die term om te gaan.

Rose Mary Allen schrijft in haar artikel 'Hende a hasi malu p'e' (mensen hebben iets slechts met hem/haar gedaan) over volksgeloof in de Curaçaose cultuur dat ze heeft aangeboden op het International Congress 'Quality of Psychiatric Care in the Caribbean' (oktober 2009), het volgende (niet helemaal letterlijk): 'Vanwege de negatieve lading die de term 'brua' in de samenleving heeft, gebruiken de beoefenaars een minder beladen term als 'trabou di misterio' (mysteriewerk) en de specialisten noemen zichzelf 'trahadó di misterio' (mysteriewerkers) en geen 'hasidó di brua (brua-plegers).'

Ansano vindt het een non-probleem, ziet geen verschil tussen 'brua' en het Curaçaose 'montamentu' (waarover meer hieronder), en Harms verbindt brua zijdelings aan religieuze ceremoniële bijeenkomsten.

Het is een wat verwarrende terminologie, maar laten we eerlijk zijn: een 'milieuverzorgster' blijft een werkster, een 'milieumedewerker' blijft een vuilnisophaler en een 'arbeidsreservist' blijft een werkloze. Laten we er niet al te moeilijk over doen.

Curaçao speelde eeuwenlang nauwelijks een rol op het gebied van Afro-Amerikaanse religies, mede doordat grote aantallen Afrikanen afkomstig waren van Kaapverdië en de westkust van Afrika.

Amigoe

Het zou te ver voeren om alles wat er ooit aan rijp en groen over Brua is geschreven in de Amigoe in het kader van dit artikel te behandelen. Ik zal slechts enkele meningen naar voren halen uit kranten die verschenen zijn in de tweede helft van de 20e eeuw.

Degene die veelvuldig heeft geschreven over 'Brua' (en vele andere zaken die de Curaçaose volkskunde betreffen) is pater Paul Brenneker (1912-1996) met wie ik het voorrecht heb gehad kennis te maken in de jaren 60. Samen met Elis Juliana was Brenneker een van de grootste verzamelaars van oude Curaçaose verhalen en artefacten. Hun werk kan niet genoeg worden geprezen.

In de Amigoe van 17 december 1965 schrijft Brenneker dat de meeste opvoeders, geestelijken zowel als leken, de neiging hebben te doen alsof het fenomeen 'Brua' niet bestaat, terwijl het verschijnsel toch diep geworteld is in de beleving van de Curaçaose bevolking. De brua-makers zelf vinden dit uitstekend omdat ze liever niet in het centrum van de belangstelling staan. Dat zou hun 'praktijken' alleen maar schade toebrengen. En die praktijken bedreigen, aldus Brenneker, de geestelijke volksgezondheid. Brenneker pleit er overigens voor om de 'Brua' goed te bestuderen. Verbieden werkt, zo schrijft hij, alleen maar averechts.

Op 8 februari 1966 wijdt hij opnieuw een stuk in de krant over Brua. Het is de moeite waard hem hier even letterlijk te citeren:

'Brua leeft meer in de stad en de omgeving van de stad dan op de knoek. Meer op Bandariba dan op Bandabao, en meer op Bonaire en Aruba dan op Curaçao. Er bestaat een lichte vorm van Brua: geluksmiddelen, voortekens en amuletten. Hieraan doet wel bijna iedereen zo min of meer. En het is de vraag of al deze praktijken volkomen onredelijk zijn. Sommige hebben enige grond van bestaan. Daarnaast bestaat de zware Brua. Deze wordt intens beleefd. Ze is overheersend in iemands levenshouding en er is grof geld mee gemoeid. Praktisch kan men wel zeggen dat Brua die veel geld kost, altijd oplichterij is. Een gunstige bodem voor Brua is de innerlijke onzekerheid die we toch wel als een volksmanco moeten erkennen voor de bewoners van deze eilanden. Brua belooft oplossing, belooft zekerheid en maakt de onzekeren onzekerder dan ooit. En zo blijft de vicieuze cirkel intact. En ook de bron van inkomsten voor de bruamakers. De waas die de Brua omgeeft is haar bescherming: hoe vreemder en raadselachtiger hoe beter. De bruaman geeft zijn geheimen niet prijs, anders gooit hij zijn eigen ruiten in; hij zou inboeten aan gezag. En wie brua ondergaat, is er niet spraakzaam over, uit angst voor de gevolgen, voor wraak.'

Tot zover pater Brenneker die niet bang was om te zeggen wat hij ervan dacht. Laten we niet vergeten dat pater Brenneker een priester was, die, hoewel controversieel in de ogen van zijn superieuren, toch deel uitmaakte van het hiërarchisch geordende katholieke systeem dat gewoon was alles te bestrijden wat buiten de grenzen van de door de katholieke kerk gestelde regels ging. En Brua viel natuurlijk heel duidelijk buiten die regels.

Wie een idee wil krijgen van de wijze waarop pater Brenneker in het leven stond kan de Amigoe Kerstkrant van 23 december 1991 er eens op naslaan.

Daarin staat ook dat Brenneker met toestemming van de brua-maker 'montamentu' ceremonies heeft bijgewoond. Het boeide hem, wat zijn bedenkingen ertegen ook waren, in hoge mate.

Op 9 juni 1973 staat er een stukje in de krant over Rhonnie Sillé en zijn toneelstuk 'Até, ata zoembie' (= Kijk, daar heb je een zombi). Daarin zegt de auteur in een interview dat Tambú (Afrikaans geïnspireerde zang en dans. In Brennekers 'Sambumbu' no. 2 van 1970 kunt u op bladzij 494 een mooie tekening zien waarop Elis Juliana vier mensen heeft geschilderd die in trance zijn geraakt tijdens een tambú-bijeenkomst) en Montamentu ('bezetenheid') onverbrekelijk zijn verbonden met de Curaçaose cultuur en dat deze fenomenen daarom alleen al respect verdienen. Sillé: '(...) ik heb voordat ik mijn stuk schreef zeer veel van deze Montamentu-ceremoniën meegemaakt. En ik heb er keer op keer gezien hoe ongelooflijk veel kracht en een enorme troost een groot deel van onze bevolking hieruit kan putten.'

Maar, zo gaat hij verder, 'er zijn natuurlijk altijd negatieve punten te vinden zoals de bewering dat gehaaide personen het geloof van de mensen in de Montamentu uitbuiten door ze af te zetten.'

Sillé is dus genuanceerder in zijn opvattingen dan Brenneker. Overigens zegt Sillé wel heel eerlijk in hetzelfde stukje dat ook hij, gelovig als hij is, zijn twijfels heeft bij het verschijnsel Montamentu.

In 1988 schrijft Pablo Walter een stuk in de Kerstkrant (Kerstkrant, Bonaire, Katern D van 28-12-1988) over Brua. Hij schrijft voornamelijk over ziektes die door magische krachten als Brua zouden kunnen worden veroorzaakt (zwarte magie, dus). Ook hij dringt aan op nader onderzoek naar het doen en laten van traditionele genezers. Niet alles moet negatief worden geduid, aldus Walter. In het beste geval zijn de bonafide genezers een soort 'volkspsychologen' die nuttig werk kunnen verrichten bij het genezen van psycho-somatische ziektes. Op deze opvatting zal ik aan het eind nog nader ingaan.

Er is bij de huidige stand van wetenschappelijk onderzoek voldoende aanleiding om te veronderstellen dat Curaçao eeuwenlang nauwelijks een rol speelde op het gebied van Afro-Amerikaanse religies. Dat kan te wijten zijn aan het feit dat de grote aantallen Afrikanen die rond het midden van de 17e eeuw naar Curaçao kwamen (tussen 1667 en 1674 kwamen er 27.000 Afrikanen naar het eiland) afkomstig waren van Kaapverdië en de westkust van Afrika, uit onder meer Gambia en Guinee-Bissau. Zij waren op de een of andere - waarschijnlijk zeer oppervlakkige - manier gekerstend door Portugese missionarissen en spraken onder invloed van de Portugese kolonisten een taal die een geringe Afrikaanse basis had wat de syntaxis betrof en was afgeleid van het Portugees. Deze taal, ontstaan in Kaapverdië was in de 16e eeuw al een volgroeide taal geworden. In die ontwikkelde vorm kwam de Portugees-Creoolse taal naar Curaçao waar het in de tweede helft van de 17e eeuw een Spaans taalbad kreeg waardoor de woordenschat grondig werd vernieuwd en langzamerhand 'Papiaments' werd, de taal waarin ook de katholieke priesters al snel gingen preken.

De 17e eeuwse min of meer gekerstende en Creools sprekende Afrikanen hadden op Curaçao een streepje voor op Afrikanen uit andere gebieden die immers voor Europeanen onverstaanbare Afrikaanse talen spraken. De Portugees-Creoolse taal van de eersten was voor Europeanen een stuk toegankelijker en had veel affiniteit met het prestigieuze Spaans dat overal werd gesproken door de op Curaçao gevestigde - uit Spanje en Portugal afkomstige - Sefardische joden, waarvan een aantal direct betrokken was bij de slavenhandel. Een van hen werd zelfs directeur van de Companhia de Cacheu, een maatschappij die zich onder meer met slavenhandel bezighield. Overigens waren de Sefardische joden onderhorig aan de West-Indische Compagnie die heer en meester was op Curaçao.

Later zijn er ook Afrikanen uit andere gebieden naar Curaçao gebracht, bijvoorbeeld uit Congo en Angola. Dat waren Bantu's die er niet zo'n sterk gestructureerde Afrikaanse religie op na hielden als, bijvoorbeeld, de Yoruba uit Benin en Nigeria. We zien dat er overal waar Yoruba, Fanti en Ashanti in grote aantallen arriveerden er sterke Afro-Amerikaanse religies ontstonden. Bijvoorbeeld in Haïti (Vodou) en Brazilië (Candomblé).

Curaçao kon in wezen geen goede bakermat worden voor enige Afro-Amerikaanse godsdienst. De meeste Afrikanen bleven er niet lang. Het eiland was immers een doorvoerhaven en de aangevoerde slaven werden verdeeld over de Spaanse koloniën.

De Bantu's die uit Angola op Curaçao arriveerden werden een beetje met de nek aangekeken door de Afrikanen die al langer op het eiland waren. Ze spraken immers geen Portugees Creools, maar een Bantutaal.

(Wordt vervolgd)

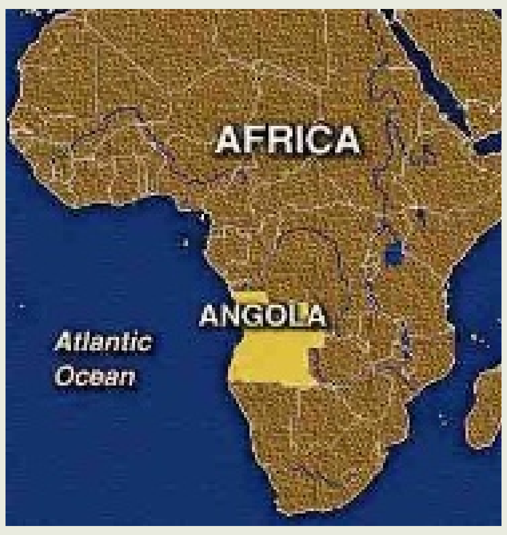

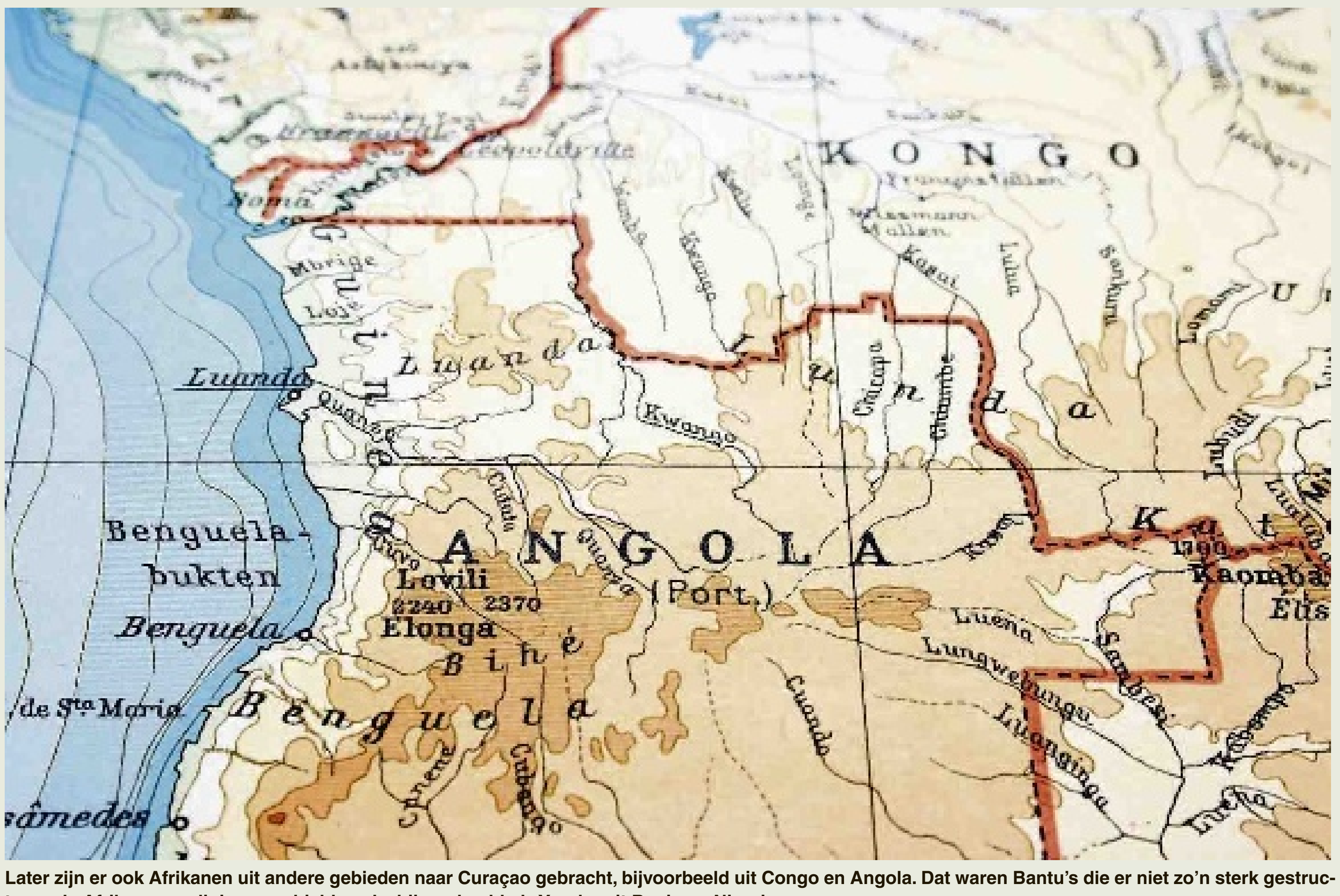

Later zijn er ook Afrikanen uit andere gebieden naar Curaçao gebracht, bijvoorbeeld uit Congo en Angola. Dat waren Bantu's die er niet zo'n sterk gestructureerde Afrikaanse religie op na hielden als, bijvoorbeeld, de Yoruba uit Benin en Nigeria.

Inspiratie

De mens als kunstwerk

“Het begon met vlinders, altijd maar vlinders in allerlei vormen en kleuren. Ik tekende en schilderde blaadjes en doeken vol met vlinders”, zegt Hellen Maria Sint Jago -Wanga, autodidact waar het gaat om schilderen en beschilderen. Sint Jago, geboren op Bonaire, groeide op Curaçao op en woont al sinds bijna 36 jaar in Nederland.

Tekst en foto: Mineke de Vries

Het was in de tijd dat ze thuis zat vanwege ziekte en haar man haar zei dat ze iets moest gaan doen. Hij had papier en verf voor haar gekocht en in no time was ze bezig en hield niet meer op.
“Het waren in die begintijd vlinders in felle kleuren, maar er zaten ook hele vreemdsoortige bij. Het gekke was, ik droomde een keer van een erg merkwaardige vlinder, ik kon me niet voorstellen dat die bestond, maar de volgende dag zag ik hem in het echt.” Als Sint Jago schildert, voelt ze zich vrij, los van alles. Ze ziet de vlinders als symbool voor een nieuwe tijd in haar leven die haar vrijheid en inspiratie gaf. “De vlinders komen met de lente, het werd ook lente in mijn leven.”

Wat ze schildert is abstract, het komt van binnenuit. Vormen tekent ze soms eerst op het doek, maar een vlekje dat ontstaat kan weer de inspiratie zijn voor een nieuwe vorm. Veel vlekjes zijn er niet, want Hellen Sint Jago schildert erg schoon: “Ik werk heel erg netjes. Voor ik begin moet alles schoon zijn, ik plak alle randen af en werk zoveel mogelijk zonder vlekken.”

Beauty
Alles draait om beauty, wat ze vindt in leuke voorwerpen die ze vervolgens tot iets eigens maakt. Veelal uit ze haar inspiratie in decoratie: laarzen, sieraden, maar ook horloges of een toiletbril. Ook uit zich haar kunstzinnigheid in de mens zelf. “Niet alleen kleding, maar ook make-up en nagels lakken zie ik als kunst.” Dat is te zien aan hoe zij haar eigen gezicht beschildert in felle en glitterachtige kleuren.

Het werken met kinderen, hen iets aanleren, is iets wat Sint Jago al van jongs af aan inspireert. In de Bijlmer gaf ze knutsellessen voor een kwartje en tevens maakte ze een cd voor kinderen met zelf verzonnen verhaaltjes erop.

De combinatie zwart/wit met daarnaast juist een veelheid aan kleuren is kenmerkend voor de kunst van Sint Jago. In bepaalde periodes gebruikte ze veel lijnen en stippen.

Ze is erg zintuigelijk ingesteld. Ze ziet de verf met haar ogen, maar wil deze ook voelen. “‘s Avonds voor ik ga slapen moet ik soms nog even een likje verf voelen en zien, daar kan ik zo van genieten, van de kleur, van de materie.” Het voelen en kijken is ook wat haar inspiratie oplevert. Het kijken naar alles om haar heen: “Ik houd van de natuur, van de kosmos, ben geïntrigeerd door de Melkweg.”

Ze heeft daarvan een indrukwekkend schilderij gemaakt, een volstrekt nieuwe interpretatie van de aarde in het heelal. “Wat nu zo aardig is”, zegt ze, terwijl ze naar dat schilderij aan de muur loopt, “alles wat op deze muur hangt, wordt altijd direct verkocht. Zo is er ook iets met onze eettafel: plannen en onderhandelingen aan deze tafel gedaan, slagen altijd.” De heldervoelende en helderhorende Sint Jago gelooft in een almachtige energie waaruit zij put. “Alles is prachtig, het proces van elke boom met zijn bladeren. Maar vanuit die ene druppel waaruit wij ontstonden, is de mens het allerprachtigste wonder dat er bestaat. Daarom ook vind ik dat wij er mooi moeten uitzien, dat we de plicht hebben iets moois van onszelf te maken, innerlijk maar ook uiterlijk.” Dat is de reden dat Sint Jago zichzelf als een kunstwerk elke dag opnieuw beschildert en exotisch aankleedt.

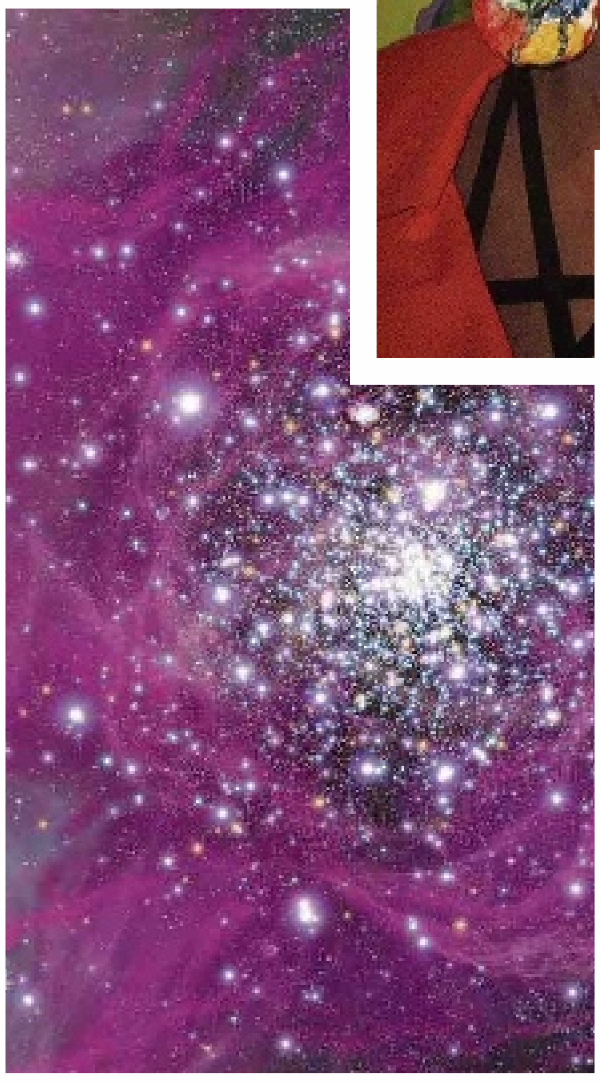

De kosmos vormt een inspiratiebron voor Hellen Sint Jago.

Nagels lakken als kunst.

Culturele Agenda

Astrid van Dorp

Bij Albert Heijn Zeelandia krijgen kunstenaars de gelegenheid hun werk te laten zien. Elke maand hangt er nieuw werk aan de muur van het Allerhande Café van de supermarkt. Tot en met 30 april hangt er kunst van Astrid van Dorp. Van Dorp werd in Nederland geboren en woont nu al ruim tien jaar op Curaçao. Ze heeft haar AtelierArt2gether op de Weg naar Boca St. Michiel waar iedereen welkom is vrijblijvend te komen kijken naar haar doorlopende exposities thuis. Het eiland inspireert haar steeds weer en graag geeft ze haar enthousiasme en passie door op schilderdoek en in de vorm van schilderlessen. De kunstwerken die te zien zijn deze maand op de kunstmuur van Albert Heijn zijn geïnspireerd door alle mooie zonsondergangen die ze steeds mag zien op Boca St. Michiel. Ze noemt het de cadeautjes van het universum en de horizon is het boeiende middelpunt en geeft rust.
Bij Atelier Art2gether, Kaya Ma Pieternella M12 (afslag St. Michiel) zijn haar werken te zien en te koop. Ook geeft ze er schilderlessen en workshops. Voor meer informatie kan men bellen met Astrid van Dorp op telefoonnummer 515 3141.

Zeefdruk Capricorne ‘Girl with mandoline transformed in a portrait of a woman with a colourful bouquet’, 1992/2012

Happy Glass

Een ieder is van harte welkom om tot en met 4 mei de expositie ‘Happy Glass’, glassculpturen van Louis la Rooy, te bezoeken bij Landhuis Bloemhof. Louis la Rooy is geen onbekende hier. Hij exposeerde in 2010 ook in Landhuis Bloemhof. Louis la Rooy (Amsterdam, 1947) maakt sinds 1966 de mooiste ontwerpen bij Van Tetterode in Amsterdam. Landhuis Bloemhof is open van dinsdag tot en met zaterdag van 09.00 tot 14.00 uur en is gelegen aan de St. Rosaweg 6.

José Maria Capricorne

Gallery Alma Blou nodigt belangstellende uit voor de voorstelling van de film over José Maria Capricorne met de titel ‘De Wonderboom’ (ondertiteling: Kunst van Capricorne; duur ongeveer 40 minuten) gemaakt door Tanja Fraai en en Mike Ho-Sam-Sooi met tevens een begeleidende tentoonstelling van deze kunstenaar op zaterdag 13 april van 17.30 tot 20.00 uur op het terras van Landhuis Habaai.

Opnamens van De Wonderboom; Kunst van Capricorne

De vertoning van de documentaire duurt van 19.15 tot 20.30 uur. Tanja Fraai en Mike Ho-Sam-Sooi zullen aanwezig zijn voor vragen.
Tevens bestaat er gelegenheid om de dvd te kopen gedurende deze avond

Ascencion

Rondleidingen door Landhuis Ascencion zijn er op de donderdagen 18 en 25 april. Vanaf 8.30 uur staat de koffie klaar. De beheerder brengt de bezoeker op de hoogte van de bijzonderheden en wetenswaardigheden van het Landgoed Ascencion en de flora en fauna in het omliggende natuurgebied. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname kost 10 gulden. Koffie, cake en limonade bij aankomst zijn inbegrepen.
Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via telefoonnummer 864 1950, 518 7265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com

Sorpresa di man

De cursus Creativiteit met Kinderen is een cursus voor kinderen van 6 tot 12 jaar. Deze is bedoeld voor kinderen die hun eigen creativiteit verder willen ontwikkelen en willen experimenteren met voor de hand liggende materialen met een niet voor de hand liggende uitkomst. Kinderen die zich willen laten verrassen door hun eigen creativiteit en kunnen. Het gaat niet om een mooi resultaat, maar om het ontwikkelen van het kijken en de fantasie. Kinderen kunnen bij Landhuis Habaai elke donderdagmiddag terecht van 14.30 tot 16.30 uur. Tijdens deze middagen gaan de kinderen in een kleine groep knutselen, dichten en verhalen schrijven waarbij hun eigen fantasie en creativiteit tot uiting komt. De kinderen mogen zelf voorwerpen meenemen die ze niet meer gebruiken of die kapot zijn om die een tweede leven te geven door hun creativiteit erop los te laten. ‘Sorpresa di man’ is afgelopen donderdag begonnen bij Gallery Alma Blou, te Landhuis Habaai en zal iedere donderdag worden gehouden. Deelname kost 100 gulden per maand. Elke les kost 25 gulden. Voor meer informatie: Gallery Alma Blou, Landhuis Habaai, Fr. Radulphusweg 4, Telefoonnummer 462 8896 / email: galleryalmablou@gmail.com

Nieuws op cultureel gebied? Stuur uw info zo spoedig mogelijk naar agenda.cultuur@gmail.com

Politiek theater tegen Antilliaans decor

John Leerdam: ‘Het bieden van hoop’

Medio dit jaar komen theaterproducties naar Curaçao en Aruba onder regie van John Leerdam, oud-Tweede Kamerlid en lange tijd voorzitter van de PvdA- afdeling Amsterdam. De theatervoorstellingen zijn bewerkingen van boeken van Boeli van Leeuwen en Cynthia McLeod, bedoeld als onderlegger om een discussie op gang te brengen. Aanleiding om een portret te maken van een politiek leider, een regisseur, maar bovenal de mens Leerdam, een sociaal bewogen man die confrontaties niet schuwt.

Het Bijmerparktheater in Amsterdam waarvan Leerdam bestuurslid is, biedt een podium voor diverse culturele groeperingen.

Tekst en foto’s: Mineke de Vries

“Ik heb altijd graag in het middelpunt van de belangstelling gestaan, op school al. Daarnaast was en ben ik heel erg kritisch. ‘Johns mond is niet van suiker, maar van peper’, zeiden ze van mij. Oftewel, ik had een grote bek, ik was niet bang. Daardoor wist ik mensen te mobiliseren.” Die eigenschap is meer dan van belang als je Leerdams gedrevenheid in ogenschouw neemt. Hij vecht voor zijn idealen en de lat ligt hoog. Leerdam stelt zich kwetsbaar op als hij zijn persoonlijke verhaal vertelt. “Ik werd als kind gepest. Door mijn verdriet daarover leerde ik van me af te bijten om te overleven. Tegelijkertijd vormde dat me in het niet alleen opkomen voor jezelf, maar ook voor anderen.” Het besef van onrecht vindt daar zijn wortels. Ook het feit dat John opgroeide als jongste in een gezin met alleen oudere zussen, wakkerde het vechten voor zijn plek en daarmee zijn strijdbaarheid aan. Het woord verdriet valt opvallend vaak in het gesprek.

In de val

Leerdam is progressief in zijn opvattingen. Dat bracht hem qua politiek bij de PvdA. “Ik wilde vechten voor een betere wereld, gelijkheid op alle fronten, mijn voorbeeld was Martin Luther King.” In 1997 werd hij lid van de PvdA, in 2002 voorzitter van de afdeling van de PvdA in Amsterdam. Tot 2010 was hij Kamerlid. Hij trad af toen een journalist hem in de val liet lopen door hem over verzonnen kwesties aan de tand te voelen. Leerdam: “Op dat moment dacht ik dat ik niet geloofwaardig meer kon zijn. Later vroeg ik mij weleens af of ik er niet boven had moeten staan. Maar ik besloot de eer aan mezelf te houden. En dan opeens heb je je eigen leven terug, ik moest wennen, het was zwaar, ik werd depressief maar uiteindelijk verdiepte het mijn leven. Je gaat nadenken, over de rol van de media, je eigen opstelling. Je moet vergeven, anders kan je niet door. Maar ik zou die journalist graag nog eens spreken.”

Zoeken naar cohesie

Van vader, actief in de vakbond, kreeg hij de strijdbaarheid mee en van moeder, die twee winkels had in de stad, zoals hij zegt de evenredigheid der dingen. “Niemand is beter dan een ander, kregen we met de paplepel ingegeven en bij verjaardagsfeestjes werd secuur gekeken of een dwarsdoorsnede van de bevolking was uitgenodigd.” Op het Peter Stuyvesant College bewerkstelligde Leerdam als voorzitter van de leerlingenraad de cohesie tussen mensen van diverse sociale lagen binnen de school. Zoekend naar datgene waaraan behoefte is in die lagen, zodat iedereen aan zijn trekken komt, verbinding leggen, draagvlak creëren. En was hij het ergens mee oneens, dan zocht hij de confrontatie en ging indien nodig stakingen niet uit de weg. “Het was overigens een fantastische tijd, ik zat nooit stil en ja, we haalden veel kattenkwaad uit.” In de kraamkliniek in Rio Canario geboren (1961) groeide Leerdam in de politiewoningen als ‘jongen van Amerikanenkamp’ op. Hij verhuisde later met moeder naar de Penstraat na de scheiding van zijn ouders. “Een volstrekt ander milieu, wat me veel heeft geleerd.” Leerdam ging als ‘stapelaar’ - van mavo naar havo naar vwo - in 1982 naar Nederland om onderwijzer te worden. “Veel kinderen konden toen nog niet naar school. En ik ben altijd bezig to educate, onderwijs is macht.” Maar ook verhalen vertellen zat Leerdam in het bloed. “Ik ben nieuwsgierig naar achtergronden van mensen. In de tweede klas lagere school hadden we al ons toneelclubje waarmee we elke vrijdagmiddag optraden.” Leerdam deed uiteindelijk de opleidingen Theaterregie en Dramadocent en studeerde als eerste zwarte regisseur in 1987 af. Zijn Masters film en televisie behaalde hij in New York.

Tweede 30 mei

“Ik herinner me als kind de saamhorigheid op Curaçao, liefde voor elkaar, niet alleen tolereren maar elkaar dingen gunnen, gedragen worden door de samenleving. Antillianen zijn hartverwarmende mensen.” Verder pratend schrikt Leerdam van zijn emoties. “Als ik zie, hoe gemakkelijk wordt gescholden, hoe de samenleving is verhard, vraag ik mij af hoe dat kon gebeuren en welke beweging nodig is om de tendens te keren.” We kunnen leren van dertig mei 1969, volgens Leerdam, die daarover na jaren onderzoek zijn afstudeerfilm Gritu di un pueblo maakte. “Dertig mei is een ijkpunt, maar ook een keerpunt. Als we onderzoeken wat de aanleiding was voor zo’n uitbarsting weten we of het zich kan herhalen. Zo voorkomen we dat we wellicht afstevenen op een tweede dertig mei. Ik voel me onmachtig als ik kijk naar conflicten, naar sluipende armoede, waar geen structurele oplossing voor is. We moeten om tafel om de dialoog aan te gaan, want de mentaliteit om zaken onder het tapijt te vegen blijft Curaçao parten spelen. Geen enkel land komt verder in zijn ontwikkeling als je de pijnpunten niet bespreekbaar maakt. Conflicten los je op als je praat. Dat geldt voor ons allen, blanken en zwarten samen, maar ook onderling, de eilanden apart en samen. Ik geloof heilig in het Koninkrijk, maar met eigen ministeries en samenwerking tussen de eilanden. De BES-eilanden schreeuwen om hulp. Als we uitzoeken waar de schoen wringt, in taal, in omgang, zijn dat leermomenten. Na dertig mei zijn in de regering de ‘witte poppetjes vervangen door zwarte’, maar de oorzaak is niet opgelost. Zoals een wond een zalfje krijgt, maar doorettert. Afstappen dus van de usual suspects en mensen aan tafel nodigen die een transitie op gang kunnen brengen. Er zijn er momenteel zo velen, geef hen een kans.”

Missie door theater

Met zijn producties brengt Leerdam zijn missie over. Zijn theatervoorstellingen brengen niet opgeloste problemen voor het voetlicht. Ze slaan een brug tussen politiek en theater. “Voor de producties is altijd een directe aanleiding.” Zo maakte hij Tranen van Den Uyl, over de decembermoorden in Suriname, Dubbelspel naar het boek van Arion, Geblinddoekte verhalen (naar aanleiding van de Molukse treinkaping), Amandla (ter gelegenheid van Nelson Mandela’s negentigste verjaardag) en - in 2012 op Curaçao gespeeld - Claus, die door zijn positie dingen bespreekbaar kon maken. Ook staat een productie op de rol over Juliana, die in haar eigen stijl een stap maakte in de emancipatie van de vrouw. Leerdams productie Hoe duur was de suiker ziet deze zomer op Curaçao en Aruba het licht en naar hij hoopt is er ook een mogelijkheid voor Geniale Anarchie.

Het gelijknamige boek van Cynthia McLeod was uitgangspunt voor Hoe duur was de suiker. Deze historische roman speelt rond 1770, de bloeitijd van de suikercultuur, waar plantage-eigenaren leven in voortdurende vrees voor de Boni-aanvallen. “Met dit thema trekken we de lijn door naar vandaag, naar moderne slavernij. Wat is sinds die tijd veranderd als we er recent achter komen dat Chinezen in een kamer van twee bij twee zestien uur per dag kroepoek staan te bakken, als we de illegaliteit van mensen die werken in het toerisme oogluikend door de vingers zien, als we ons realiseren dat iedereen wel die goedkope tuinman wil? Het verschil is dat het toen legaal was en nu illegaal.”

Geniale anarchie had als voorbeeld Boeli van Leeuwens boek over politieke en sociale verhoudingen op Curaçao in de jaren tachtig, met als thema: is liefde voor macht of voor je geboortegrond belangrijker? “Schrijnend om te zien dat er na dertig jaar weinig is veranderd.” De voorstelling is een geënsceneerde muzikale reading die het publiek meeneemt naar de hedendaagse politiek, gezien vanuit de politiek uit de jaren tachtig. Een reeks personages met elk hun eigen worsteling passeert de revue: de jonge student politicologie, mijmerend over wat hij voor de toekomst kan betekenen, drie vrouwelijke ex-ministers-president die hun mening geven over wat met het eiland moet gebeuren en Mai de schoonmaakster die een carnavalshit gaat maken. Boeli van Leeuwen schreef: ‘Wij zijn een volk van ongedisciplineerde, inventieve, natuurlijk begaafde mensen, die op geen enkele manier gebundeld kunnen worden tot een regiment. All chiefs, no Indians!’ De voorstelling is indrukwekkend neergezet met aangrijpende liederen, zowel qua tekst als muziek.

Dialoog als healing process

Als voorbereiding op de voorstellingen komt Leerdam binnenkort naar Curaçao, waar hij buurthuizen, kerken en scholen gaat betrekken in het ‘healing process’ dat hij voor ogen heeft met zijn producties. In juli volgen audities voor een jongerenvoorstelling, waarin zij hun eigen interpretatie kunnen geven. Het tekstboekje Hoe duur was de suiker (uitgevoerd in het Nederlands en Papiaments) wordt op middelbare scholen uitgedeeld ter voorbereiding. De UNA en de Universiteit van Aruba organiseren een debat en galerie Bloemhof wijdt een expositie aan dit onderwerp. Kinderen en ouderen worden met bussen vervoerd van en naar de voorstellingen in het WTC op Curaçao en in Kas di Kultura op Aruba. Leerdam: ”Elke burger moet het kunnen zien om zijn bijdrage te leveren aan het proces dat een nieuwe generatie vormt. Jongeren vragen vaak, ‘waarom is ons dat nooit verteld?’, waarop ouderen antwoorden: waarom is het ons nooit gevraagd?” Praten dus met elkaar, dat is wat begrip brengt. Leerdam leest een voor hem essentiële zin voor van de oermoeder uit Hoe duur was de suiker: “Ik vergeef ze omdat ik weet dat haat geen toekomst heeft, dat haat geen wonden geneest. Haat kan geen haat verdrijven. Ook duisternis kan dat niet. Alleen het licht kan de duisternis verdrijven.”

Julius leeft!

De voorstellingen worden uitgevoerd door de stichting Julius leeft! “In 1996 overleefde ik een ernstige ziekte en ging in het ziekenhuis nadenken over het vertellen van verhalen over onverwerkt verleden, wat uiteindelijk uitmondde in het oprichten van stichting Julius leeft! Julius is genoemd naar mijn opa, zendeling van de Evangelische Broedergemeente in Suriname; hij was een verhalenverteller, mensen hingen aan zijn lippen. Hij combineerde onderwijs, cultuur en geloof. Hij overleed net voor ik geboren werd. Ik heb het gevoel dat hij in mij zit, dat zijn geest in mij is verdergegaan, dat ik zijn werk voortzet. Julius leeft! als ode aan opa.” De cast bestaat uit een mix van professionele acteurs, amateurs maar ook politici. “Dat is een bewuste keuze: ik wil politici aan den lijve het belang van kunst en cultuur laten voelen en ervaren.”

In de ziel

Naast zijn politieke carrière en werk als regisseur stond Leerdam aan de wieg van de Vereniging Antilliaans Netwerk, die activiteiten organiseert voor Antillianen in Nederland. De vereniging begon bij hem thuis als funchiclub. Daarnaast kwam op zijn initiatief het boek ‘De Antillen en ik’ tot stand, waarin mensen ingaan op hun band met de Antillen. Tevens nam hij het voortouw in de Echo-awards, prijzen voor afgestudeerde niet westerse studenten. Leerdam zit verder in het bestuur van het Bijlmerparktheater, een theater dat een belangrijk podium biedt voor diverse culturele groeperingen. Successen bereik je nooit alleen, volgens Leerdam; vrienden, familie maar vooral Johns vrouw Roos speelt hierin een cruciale rol voor hem.

“Mijn taak is nog lang niet volbracht. Kunst en cultuur is de ziel van mensen. Je moet producties neerzetten waarmee mensen verder kunnen. Ik maak voorstellingen over oplossingen; niet over armoede zelf, maar over overleven ondanks dat. Ik wil kwesties tonen en voel de plicht om een handreiking te geven, ideeën te kanaliseren, maar zie het vooral als plicht om hoop te bieden.”

John Leerdam: “De producties slaan een brug tussen theater en politiek en zijn bedoeld om een dialoog op gang te brengen.”

Letra

Boekenfestival Havana

Het jaarlijkse Internationale Boekenfestival in Havana met zijn massale bezoekersaantal en 1000 titels was opnieuw indrukwekkend. De expositie die in de majestueuze La Cabaña-vesting werd gehouden en daarna in maart door de Cubaanse regio’s trok, stond in het teken van twee belangrijke auteurs. Ten eerste Pedro Pablo Rodriguez, een belangrijk kenner van het werk van Jose Marti, de Cubaanse dichter, journalist en filosoof van de onafhankelijkheid, die 160 jaar geleden werd geboren. Rodriguez is de hoofdredacteur van de ‘Obras completas de José Martí’ die deel voor deel verschijnen, alsook de auteur van belangrijke essays over de invloed van Marti op onder meer de Latijns-Amerikaanse literatuur. Vervolgens werd Daniel Chavarria opnieuw in het zonnetje gezet. In 1933 in Uruguay geboren, woont hij al sinds jaren in Cuba. Hij is een groot voorvechter van de Cubaanse revolutie en schreef diverse populaire romans, zoals Adios Muchachos (1994), vaak met een sterk anti-fascistische strekking. In 2011 won hij de Nationale Cubaanse Literatuur Prijs.

Julio Llanes

Julio Llanes, auteur van El dia que me quieras werd de ‘Sendero de luz’ prijs toegekend als meest gelezen auteur in Cuba. Hij vertelde thans aan een roman over slavernij op de suikerplantages te werken. Het festival stond bovendien in het teken van internationale ontwikkelingen, met in totaal 37 delegaties uit diverse landen. Opmerkelijk was de aandacht voor Zuid-Korea. U leest het goed: Zuid-Korea. Dat laat zien dat er beweging in het Cubaanse communistische graniet zit.

De Amerikaanse Betsey Piette ontving een prijs voor haar essay ‘Drilling into the abyss: Why hydraulic fracturing is not a solution for global energy needs or global warming’. Ze verklaarde dat Fidel Castro haar inspireerde kritischer na te denken over de vele gevaren die ons bedreigen, met inbegrip van olie- en gasboringen. Het Cubaanse boekenfestival heeft welbewust een politieke dimensie.

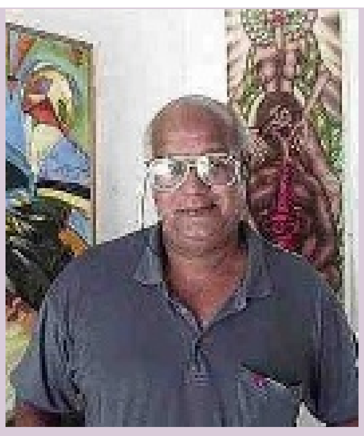

Julio Llanes

Ars Poëtica

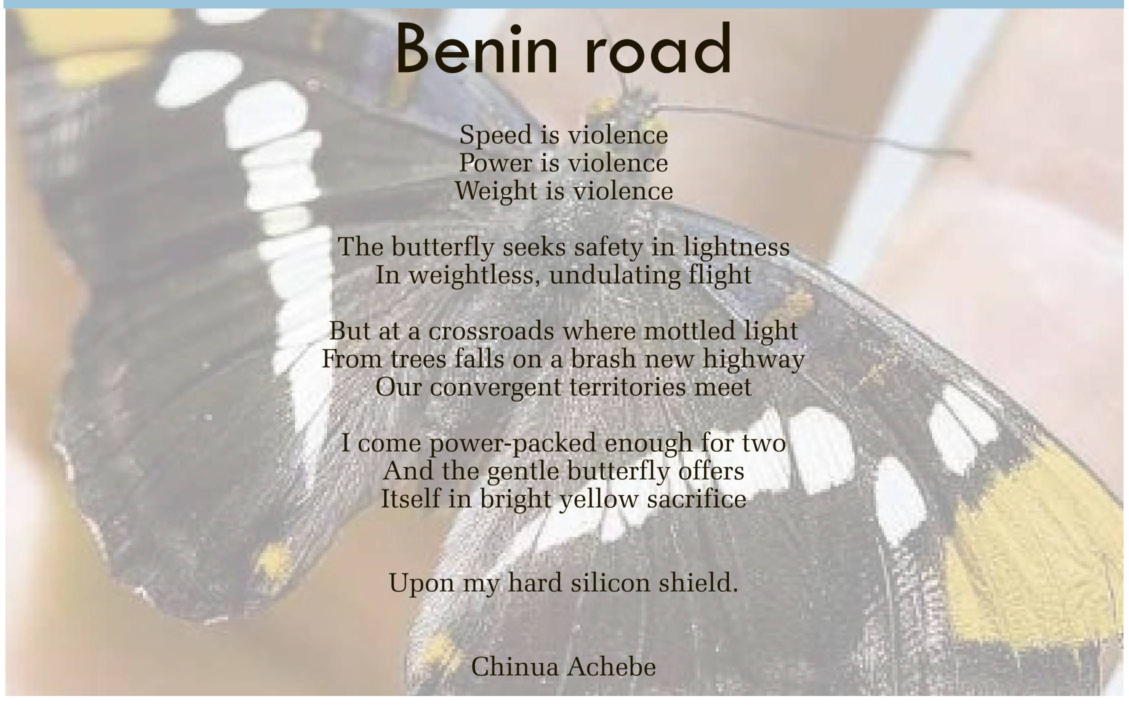

Benin road

Speed is violence
Power is violence
Weight is violence

The butterfly seeks safety in lightness
In weightless, undulating flight

But at a crossroads where mottled light
From trees falls on a brash new highway
Our convergent territories meet

I come power-packed enough for two
And the gentle butterfly offers
Itself in bright yellow sacrifice

Upon my hard silicon shield.

Chinua Achebe

Huntu Kòrsou

'Voor altijd sprankelen'

Ik spit regelmatig de kranten door op zoek naar leuk en positief nieuws dat bijdraagt aan een 'better quality of life' op Curaçao. Verhalen die mij inspireren en die vooral gedeeld moeten worden.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Wat mij de afgelopen tijd is opgevallen is dat in de periode rond kerst de krant bol stond van organisaties die iets geven aan de samenleving en met name aan de sociaal zwakkeren onder ons.

Deze periode leent zich bij uitstek hiervoor. Kerst is immers het moment van samenzijn, delen en geven. Zo krijgen kinderen uit kansarme wijken cadeaus of een heerlijk kerstmaal. Ouderen worden in het zonnetje gezet, zodat zij de kerstdagen niet in eenzaamheid hoeven door te brengen. Of onze dieren in het asiel worden in deze tijd van het jaar extra in de watten gelegd. Teveel om op te noemen.

Dit zijn allemaal initiatieven die het leven van de betrokkenen op dat moment kleurrijk en sprankelend maken. Het moment waarop alle pijn, verdriet en zorgen even losgelaten kunnen worden en men mag genieten van al het moois dat kerst te bieden heeft. Echter, hoe goed bedoeld dit gebaar vanuit de samenleving ook is, dit draagt alleen bij aan een betere leefkwaliteit op dat ene moment. Vindt u ook niet dat de kwetsbaren het recht hebben op een leven dat altijd stralend en mooi is? En vindt u ook niet dat wij niet alleen in de kersttijd maar ook de rest van het jaar aandacht dienen te geven aan hen?

Laat ik dit nader uitleggen aan de hand van een krantenbericht dat vlak voor kerst in de Amigoe verscheen. Op de voorpagina stond met grote letters: '36 kinderen blij met een nieuwe fiets'. Kinderen uit minderbedeelde gezinnen van vier tot vijftien jaar kregen een fiets cadeau. Tevens kregen zij een helm, fietsslot en veiligheidstips. De stichting die dit mogelijk heeft gemaakt in samenwerking met andere partijen, heeft volgens de krant als doel: 'het bevorderen van zelfstandigheid en onafhankelijkheid onder de jeugd, het bevorderen van de gezondheid door middel van gezamenlijke inspanning en het bewust maken van veiligheid op de weg'. Ik las dit artikel met een dubbel gevoel. Enerzijds vond ik dit een nobel gebaar van de initiatiefnemers die iets goeds wilden doen voor de samenleving en deze kinderen op dat moment een happy gevoel wilden geven.

Anderzijds vroeg ik mij af of dit project op langere termijn wel degelijk de zelfstandigen onafhankelijkheid bevordert. Immers, op Curaçao is het door het hectische verkeer en het ontbreken van (goede) fietspaden per definitie onveilig voor kinderen om zich op de fiets zelfstandig op de weg te begeven. Ik betwijfel of dit project bijdraagt aan een 'better quality of life' voor deze kinderen voor de rest van hun leven.

Wat in mijn ogen wel bijdraagt aan het vormen van autonome burgers is het tevens investeren in bijvoorbeeld huiswerkbegeleiding of opvoedkundige cursussen voor hun ouders. Op deze manier krijgen de kinderen een kans zich voor te bereiden op een goede positie binnen de samenleving. Zodat zij straks zelf en als zelfstandige en onafhankelijke burgers hun leven voor altijd kunnen laten schitteren.

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Milieu

Test met ecologisch cement

De cementfabriek van Siguaney wil de helft van zijn jaarlijkse productie van 300.000 ton uit milieuvriendelijker cement laten bestaan.

In Cuba is de productie van ecologisch cement gestart. Bij de productie komt minder CO2 vrij, zeggen wetenschappers. De fabriek van Siguaney in de centrale provincie Sancti Spíritus begint deze maand de eerste 240 ton ecologisch cement te produceren.

De eerste lading gaat naar Cubaanse bouwbedrijven. Die gaan het cement uittesten, zegt Fernando Martinera van het Onderzoekscentrum voor de Ontwikkeling van Structuren en Materialen (Cidem).

Het Cidem, een onderdeel van de Centrale Universiteit Marta Abreu, heeft het cement ontwikkeld met de steun van de École Polytechnique Fédérale in het Zwitserse Lausanne.

Geen verbranding

Het cement bestaat voor 60 procent uit een mengsel van metaka-oliën en kalksteen, die klinker, het hoofdbestanddeel van cement, vervangt. Door het gebruik van dit mengsel is geen verbranding nodig. Dat beperkt niet alleen de uitstoot van CO2, maar is ook 28 procent goedkoper.

300.000 ton

Als de bouwbedrijven die het ecologische cement gaan testen geen problemen ondervinden, begint de commercialisering volgend jaar. De fabriek van Siguaney wil de helft van zijn jaarlijkse hoeveelheid van 300.000 ton op deze manier produceren.

Bij gewone cementproductie wordt een mengsel van kalk, uit kalksteen, en silicium-, ijzer- en aluminium-oxides zwaar verhit, waarna het de oven als klinker verlaat. Metaka-oliën worden bij lage temperatuur uit kaoliniethoudende klei gewonnen.

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Muze van het minnedicht; 5. onder (in samenst.); 8. Russische volksvertegenwoordiging; 12. withandgibbon; 13. bazige vrouw; 16. troefkaart; 17. bazige vrouw; 18. kledingstuk; 19. week; 21. muzieknoot; 22. koraaleiland; 24. projectiel; 26. stad in Engeland; 28. bedrog; 30. vaatwerk; 31. pausennaam; 32. staatbestel; 35. oude Spaanse munt; 37. muzieknoot; 38. individu; 39. thans; 40. stormram; 42. niet eeuwigdurend; 45. bloeiwijze; 46. verlaagde toon; 48. gevangenis; 49. zwaardwalvis; 51. soort schildpad; 53. aangezien; 55. lidwoord; 56. deel van een schip; 58. vreemde; 60. persoonlijk vnw.; 61. uitroep van schrik; 63. dichterbij; 65. aanwijzend vnw.; 66. Duits kaartspel; 67. roem; 68. bek.

VERTICAAL:
1. Wederkerig vnw.; 2. deel van een bijenkorf; 3. soort slee; 4. familielid; 5. dunne paal; 6. bijbelse stad; 7. gezellig praten; 8. van de; 9. voegwoord; 10. aantekening; 11. deel van een paragraaf; 14. zijrivier van de Rijn; 15. belang; 18. zoetwatervis; 20. ouderloos kind; 23. ongerief; 25. beroep; 27. mossteppe; 29. specerij; 31. Russisch staatsman; 33. tijdperk; 34. maand; 35. Amerikaanse schrijver; 36. scheepstouw; 40. Grieks eiland; 41. doch; 43. met tegenzin; 44. halsjuk; 46. keukengerei; 47. broeikas; 50. hark; 51. soort papegaai; 52. kaartruitertje; 54. werelddeel; 57. voorvoegsel; 59. takje; 62. dierengeluid; 64. bijwoord; 65. muzieknoot.

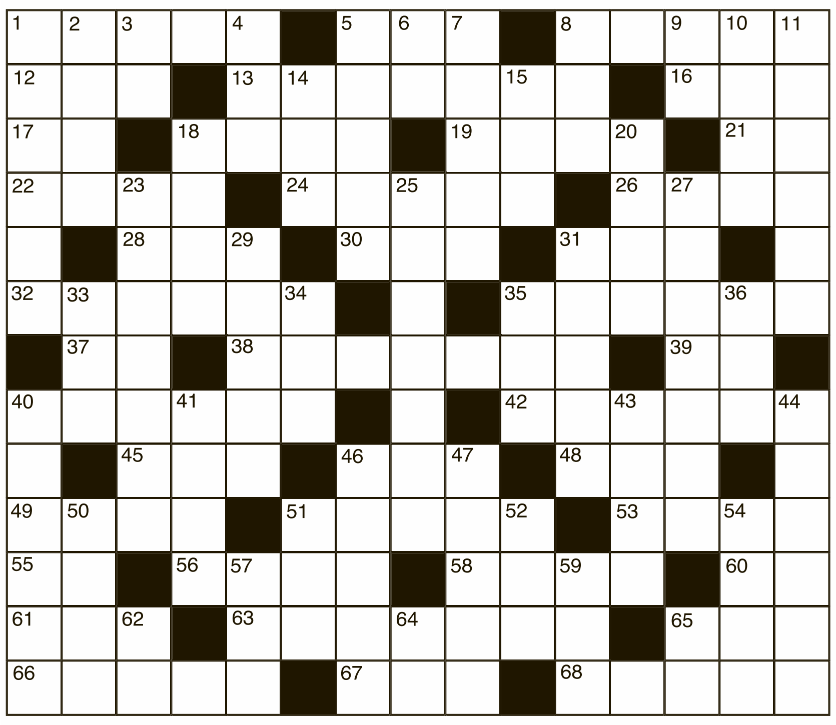

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

C. De Mildt
Cumana 101-D
Aruba

Rubén Roosberg
Ledaweg 85
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

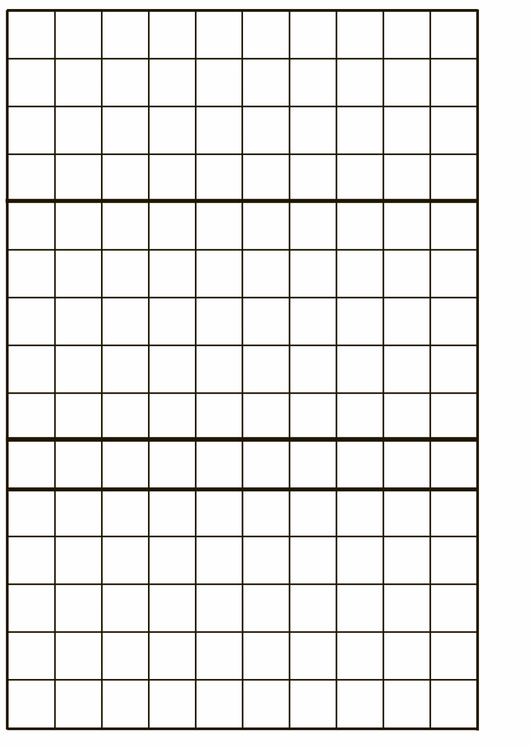

1. Zwak, soort appel, kop v.e. draaibank;
2. deurstijl, trottoir, stijloefening;
3. roofvogel, Noorse componist, dwarsbalk;
4. worm, influenza, notie;
5. bolvormig, beneden, ovaal;
6. vogel, vetstof, tramstalling;
7. oevergewas, truttige vrouw, jongeling;
8. vogel, speelkaart, aanspreektitel voor adelborst;
9. slotwoord, met elkaar, stad in Frankrijk;
10. snijwond, zuigdop, voortsleuren.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

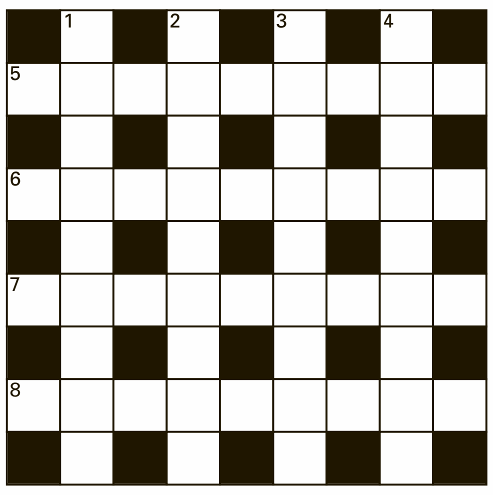

HORIZONTAAL:
5. Vroeg smekend om sanitair (3);
   Met slagroom voor een verdediger (8);
6. Reeds berooid? Dat is een noodtoestand! (5);
   In de Kaukasus krijgt de slee een verfje (7);
7. Ziedaar, Frans! (5);
   Kan een schaapje slecht zijn? (6);
8. Niet uit opwekking (6);
   Uitkleding? Integendeel (6)

VERTICAAL:
1. Hoorbaar verwant aan een meelkist (7);
   Short van een hond (5);
2. Door werklust blijft het water op afstand (4);
   Door rapporteren raakt een gedicht weg (8);
3. Sport voor projectie (8);
   Ondier (4);
4. Kleur van de vloot (6);
   Waar bedrog reeds (voor)staat (5)

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

S F T N E G O W E B K A A
K E O T I E T E I P I K T
A I T E E S S Y D O L D A
A T N S N E T I U L F O I
N C E D R K N U K S T W H
S E T K R A R P I S E D C
F L T E IJ E S R E I I E T
A E O B E R T E F A P I A
A S H N L W G A A U L R W
R N E A U B R N W C A R P
G M T A U G E E I R G E O
P S N L O G D D E D E H T
O K C T N O T R A H N V S
O R R O R V O E T R E I S
L A E E D A P S T E I F V
C L M A K E R L E I W IJ R

Aero
Bewogen
Caesar
Cartografie
Clubgeest
Fietspad
Flik
Fluiten
Hart
Herrie
Hottentot
Iata
Knauw
Loopgraaf
Meneer
Merode
Odyssee
Ongenaaid
Pieteit
Plagen
Rijwielrek
Selectief
Skunk
Snaaks
Stal
Stopwatch
Verwaterd
Vindingrijk
Voetreis
Wodka

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

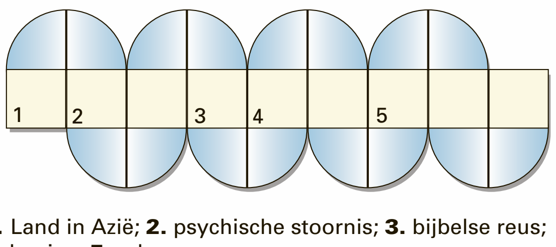

1. Land in Azië; **2.** psychische stoornis; **3.** bijbelse reus; **4.** boeien; **5.** erkennen.

© Puzzelland/130413

SUDOKU

		4			7		3	
9	2		3	1	6	4		
				5				1
2	8		6	7			4	
		6		9		5		
		2			9	8	7	3
	7		4			6		
	1			8	5		9	

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

7	9	4	2	8	5	6	1	3
3	6	5	1	9	4	2	7	8
8	2	1	6	3	7	4	9	5
2	7	6	3	4	9	8	5	1
9	4	8	5	1	6	7	3	2
1	5	3	8	7	2	9	6	4
4	1	9	7	2	3	5	8	6
5	3	7	4	6	8	1	2	9
6	8	2	9	5	1	3	4	7

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Aks; 4. inhaken; 10. sop; 13. zilt; 15. oeral; 16. kilo; 17. apart; 19. fan; 20. maner; 21. barst; 23. start; 25. es; 27. mac; 29. eli; 30. ai; 31. atap; 33. holte; 34. gade; 36. ar; 37. te; 38. ra; 39. si; 40. nato; 42. plomp; 43. geep; 45. af; 46. prij; 48. ion; 50. ur; 51. these; 53. aleer; 55. etwei; 57. dol; 59. fiets; 61. dief; 62. niobe; 64. siam; 65. ene; 66. bakkerij; 67. sla. VERTICAAL: 1. Azalea; 2. kip; 3. slab; 5. no; 6. heft; 7. ara; 8. kans; 9. el; 10. sint; 11. ole; 12. portie; 14. tramp; 16. karig; 18. tra; 20. mal; 22. schepijs; 24. teerpil; 26. staaf; 28. alsof; 30. adieu; 32. art; 35. ase; 40. narede; 41. ophef; 43. gneis; 44. prisma; 47. rei; 49. oef; 51. twee; 52. edik; 53. albe; 54. reis; 56. tin; 58. ook; 60. tal; 62. na; 63. er. **Crypto-overlapper:** Horizontaal: 5. Rijsdansen; 6. zaketuier; 7. kwetstaal; 8. armeluier. Verticaal: 1. Bijvakwerk; 2. adventweg; 3. onlustrum; 4. telexamen. **Anagram:** 1. stal-atlas-Basalt; 2. dans-sedan-Anders; 3. eten-temen-Cement; 4. riek-imker-Kermis; 5. tong-genot-Genote; 6. neut-tuner-Ruiten; 7. nest-noest-Oosten; 8. neus-nurse-Unster; 9. torn-toren-Nestor; 10. eind-linde-Deling. Eindoplossing: BACKGROUND **Woordzoeker:** KARAKTERROL **Puzzelslang:** 1. Papa; 2. amusant; 3. trio; 4. ocarina; 5. aimabel. Het sleutelwoord luidde: PASTORAAL

Red snapper

Red snapper is een zoutwatervis die voorkomt in subtropische en tropische zeeën, met name in hrt noordwesten, westen en zuidwesten van de Atlantische oceaan en in het Caribisch zeegebied.

Tekst: Miriam de Windt

Red snapper wordt alom gevangen en is van groot commercieel belang. Velen verkiezen een verse red snapper boven andere vissoorten.

Zoet zure red snapper levert rijkelijk veel eiwitten, cholesterol en verrassend veel vitamine C. De hoeveelheid vitamine C is afkomstig van de ananas en de rode paprika in het recept.
Verrassend lijkt ook de hoeveelheid cholesterol. Maar die is niet hoger dan de hoeveelheid cholesterol in kip, rundvlees en zelfs varkensvlees. 100 gram kip-zondervel 7 procent DAH, 100 gram biefstuk 20 procent DAH en 100 gram varkenshaas 18 procent DAH.
In de analyse is de hoeveelheid vis iets meer dan 160 gram, 100 gram snapper bevat 13 procent cholesterol. De 22 procent DAH (ongeveer 1/5e deel) cholesterol in het recept¸ heeft alles te maken met de portiegrootte. 2 Pond red snapper voor 6 personen, is iets meer als 160 gram vis per persoon. Portion-control is altijd de beste oplossing. Zoals vaker in deze rubriek vermeld, is de hoeveelheid cholesterol in de voeding niet van doorslaggevende invloed op het cholesterol-gehalte in het bloed. Een groot gedeelte van het cholesterol in uw voeding verlaat het lichaam immers via de faeces.
Pro's en con's

Behalve de in de analyse genoemde voedingsstoffen bevat red snapper ook een hoge hoeveelheid van de vitamines B6, B12, de mineralen magnesium, fosfor en selenium en de vetzuren Omega-3 en Omega-6.
Deze voedingsstoffen zijn betrokken bij belangrijke en vitale processen in uw lichaam. Onder meer: DNA- synthese, productie van hormonen, aanmaak van hemoglobine en adequate cholesterolstofwisseling. Een juiste verhouding van magnesium en fosfor zorgen voor een goede kalkopname in uw botten. Teveel om in detail in te gaan op al deze processen. Maar toch heel duidelijk grote voordelen die pleiten voor het regelmatig eten van vis.
Nu de nadelen, want die zijn er jammergenoeg ook.

Gecontamineerde vis
Het gebeurt maar al te vaak dat vissen besmet zijn met chemische stoffen die in wateren worden geloosd. Zoutwatervissen, zoals de red snapper, zijn nog steeds de vissoorten waarbij u minder contaminatie tegenkomt, vergeleken met zoetwatervissen (plassen, beken, rivieren) en brakwatervissen (mangroves en overgang tussen zee en rivieren).
Ik kan u zeker aanraden om goed na te gaan waar uw vis vandaan komt. Praat met de vissers en de verkopers. Vraag ze gerust uit op een belangstellende manier. Niet bevragend, om te voorkomen dat u geen eerlijke antwoorden krijgt. Curaçao is klein, zeggen we altijd. Dit betekent dat u vast een kennis of goede buur heeft die op zijn beurt weer kennissen of vrienden heeft die weten waar goede betrouwbare verse vis te krijgen is. Netwerken op een klein eiland is niet zo moeilijk.

Vis en allergieën
Er zijn twee soorten van voedselovergevoeligheid: Allergische voedselovergevoeligheid (voedselallergie) en niet-allergische voedselovergevoeligheid oftewel voedselintolerantie.
Bij voedselallergie is uw afweersysteem erbij betrokken. Het is een abnormale reactie van het afweersysteem, waarbij uw lichaam afweerstoffen tegen bepaalde allergenen in het voedsel maakt. Deze afweerstoffen noemt men immunoglobulines. Als na inname van een bepaald voedingsmiddel, het eiwit uit dat voedingsmiddel in contact komt met deze immuunglobulines, treedt er een reactie op en histamine komt vrij. Histamine is een biochemische stof die betrokken is bij verscheidene fysiologische processen. Histamine is verantwoordelijk voor het ontstaan van bepaalde verschijnselen en klachten bij allergie.

Bij voedsel-intolerantie is het afweersysteem niet rechtstreeks betrokken (dus geen allergenen) en ontstaan de reacties op verschillende manieren. De stoffen die een reactie kunnen veroorzaken noemen we triggers.
Bij allergieën en voedsel-intoleranties kunt u het beste voedingsmiddelen die veel histamine bevatten en voedingsmiddelen die histamine kunnen vrijmaken, vermijden. Een histamine-vrij dieet of een dieet vrij van histamine-vrijmakers (vrij van triggers).
Enkele voedingsmiddelen die veel histamine of triggers bevatten zijn onder meer ananas, paprika, tomaat, varkensvlees, vis, schaal- en schelpdieren en kaas. Vele specerijen bevatten histamine én kunnen ook triggers zijn. Evenals alcohol en watermeloen. Veel alcohol drinken bij een vis- of zeevruchtenmaaltijd, is dus geen wijsheid. Watermeloen als nagerecht ook niet. Zo zijn er veel meer voorbeelden te noemen.

Het recept op deze pagina bevat helaas ingrediënten die veel histamine bevatten.
Indien u weleens last heeft van allergieën of intoleranties dient u dit recept aan te passen om toch te kunnen genieten van zoetzure vis. Bijvoorbeeld niet al te rijpe (bak)banaan in plaats van tomaat; verse of gedroogde cranberries in plaats van ananas; wortelen in plaars van de paprika. Ook dient u ervoor te zorgen dat de red snapper heel vers is.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor een 1- persoons portie uitgaande van 6 personen voor dit recept.

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH	Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	314/1319	16%	Natrium	220 mg	11%
Eiwitten	35 g	35%	Kalk	78 mg	11%
Vetten	7 g	10%	IJzer	1.2 mg	8%
Verzadigde vetten	1 g	5%	Vitamine A	69 mg	8%
Cholesterol	62 mg	22%	Vitamine B1	0.09 mg	9%
Koolhydraten	24 g	10%	Vitamine B2	0.03 mg	2%
Voedingsvezels	2 g	7%	Vitamine C	50 mg	71%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May

Zoetzure red snapper

2 pond red snapper-filets
1 verse ananas, schoongemaakt, in stukken gesneden of een blik 'chunks'(600 gram)
1/4 cup appelwijn (cider vinegar)
1/3 cup lichtbruine basterdsuiker
3 eetlepels maizena
1 eetlepel sojasaus, low sodium
zo nodig beetje zout
1 theelepel geperste knoflook
3 eetlepels gewone olijfolie
1 blik waterkastanjes, gesneden
1 rode paprika, zaadlijsten en zaden verwijderd, in vierkante stukken gesneden
1 tomaat, vel en pitjes verwijderd, in dunne plakjes gesneden

De snapper-filets in flinke stukken snijden.Ananas laten uitlekken, sap bewaren, aanvullen met water tot 1 1/4 cup (bij gebruik verse ananas alleen water gebruiken).
Het ananasvocht, de appelwijn, de suiker, de maizena, de sojasaus, het zout en de knoflook mengen.
De vis in de olie bakken tot deze stevig is. De saus toevoegen en 5 minuten koken tot deze dik wordt. De kastanjes, de paprika, de tomaat en de ananas toevoegen en even laten pruttelen tot de groenten warm zijn en de vis gaar is.
Met witte rijst serveren.
Voor 4 à 6 personen.

Eet smakelijk,
May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Barton & Guestier, Muscadet Sèvre et Maine

Druivensoort: **Muscadet**
Streek: **Loire, Frankrijk**
Kleur: **Lichtgeel met groene rand**
Geur: **Limoen en schoolkrijt**
Smaak: **Verfijnd droog en mineralig**

Bij de zoetzure red snapper is het fijn om weer eens een 'ouderwets' lekkere Muscadet te schenken. Deze wijnen raken soms ten onrechte een beetje in de vergetelheid, maar zijn vaak uitzonderlijk goed gemaakt. Het wijnhuis Barton & Guestier heeft hiermee een klassieker in huis. De Muscadet-druif wordt alleen aangeplant in het uiterste westen van de Loire vlakbij de stad Nantes aan de Atlantische oceaan. Door een speciale productiemethode waarop de jonge wijn een aantal weken op de afgestorven gistcellen 'de Lie' blijven rijpen krijgt deze wijn een heel bijzondere smaak, vaak omschreven als schelpachtig of krijtig.
Zeker de moeite waard dus om bij deze heerlijke snapper zo'n klassieker weer eens open te maken en te genieten van het pure 'meesterlijke' ambacht van deze Muscadet Sèvre et Maine.

Santé!
Erik van Kampen, sommelier.

LICORES MADURO

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het oogstfeest

Voordat we kunnen genieten van een lekker glas wijn wordt er natuurlijk veel werk verzet in de wijngaard met als hoogtepunt in het najaar de traditionele wijnoogst. Is dit ook werkelijk het idyllische feest waar in wijnboeken over gesproken wordt?

Tekst: Erik van Kampen

De meeste wijndruiven worden zo'n 100 dagen na de bloei geplukt, of beter gezegd geknipt. Al haalt men de laatste jaren steeds vaker machinaal 'schuddend en trillend' de trossen binnen. Traditioneel was september de periode dat je je als plukker kon opmaken om te helpen met de oogst van dat jaar, de 'vendange'.
Vroege 'vendanges' begonnen vanaf de tweede week van september en liepen soms wel door tot de herfstvakantie in oktober. In 2003 kwam de grote ommekeer, alle records werden verbroken toen men al op 8 augustus begon met de oogst. De vroegste oogst ooit!
In veel van mijn wijnboeken wordt de wijnoogst vaak verbeeld middels zingende vrouwen en lachende mannen in de wijngaard die met vrienden en familieleden de druiven plukken onder een lekker schijnend zonnetje, samen één groot 'feest' suggererend. Hoezo 'feest', kende men nog geen rugpijn? Die draagmanden 'La Hotte' zijn met volle lading rond de 40 kilo zwaar. Ook het bukken de gehele dag naar de laag hangende druiventrossen is niet echt bevorderlijk voor het gestel.
En dan de paarsblauwe benen van het druivensap tijdens het uren achtereen dansen in de gistkuip, wat een lol! Bovendien maakt het nogal uit waar je plukt. Aan de Moezel in Duitsland of in het Dourodal in Portugal. Daar is het aanmerkelijk zwaarder dan in de Bourgogne of Languedoc. Daar loopt het allemaal erg heuvelachtig van plateau naar plateau en hebben de langere plukkers het veel zwaarder dan de kleinere plukkers.
De weersomstandigheden hebben naast de kwaliteit van de oogst een grote invloed op het humeur van de wijnboer. Zo had in 1994, ik was 22 destijds, tijdens mijn tweede 'vendange' in Bordeaux, het 'feest' meer weg van een reddingsoperatie. De aangeplante Merlot van dat jaar dreigde in zijn geheel te verrotten door de regen en wij, plukkers, moesten het kleine beetje niet aangetaste druiven in veiligheid brengen.
Verkleed in 'nauwelijks ademende' gele regenpakken liepen we door de modderpoel die wijngaard heette. In je mand zat meer water dan druivensap.
Dát moment maakte me enorm bewust dat de samenstelling van druivensoorten per wijn, per jaar enorm kan verschillen. Zo werd 1994 een nagenoeg Merlotloze jaargang. De Cabernet Sauvignon en de Cabernet Franc hebben namelijk een dikkere schil en zijn daardoor beter bestand tegen de regen.
Je voelt mee hoe belangrijk die twee à drie weken zijn voor de wijnboer. Je kunt dus het hele jaar werken, je best doen en dan kan het alsnog misgaan met het binnenhalen van je rode of witte parels. Gedurende het hele jaar kan er veel verprutst worden, maar er is niets zo stressvol als een oogst die dreigt te mislukken. Monsieur Lussvilliers, de patron van Château Barton en Guestier (waar ik werkte) viel dan ook steevast een kilo of 5 tot 6 af in deze periode.

Wijnplukken in Zuid-Frankrijk.

Drie weken lang ging het door zijn hoofd: 'Oogst ik op het juiste moment, gaat het niet regenen, is het niet te warm, of te koud, heb ik genoeg plukkers, komen ze op tijd? Zijn alle tanks op tijd leeg en goed schoon? Zijn er voldoende scharen, zijn ze scherp genoeg? Zijn er voldoende slaapplaatsen, hebben de koks op tijd het eten klaar enz. enz..' Zijn enige zekerheid was dat het na drie weken voorbij was.

Machinaal Plukken
Ook bij het machinaal oogsten zijn er zorgen. Wanneer reserveer je de 'machine à vendange'. De loonwerker mag niet te vroeg maar zeker niet te laat komen. Als lid van de 'cave coöperative' moet je ook een sterk hart hebben. Het oogsten gebeurt natuurlijk door al die 'boertjes' tegelijk. Maar óók het inleveren van de druiven. Een lange, lange rij cabannes met druiven beïnvloedt de kwaliteit en de prijs ervan. Dat de vreugde bij een goede oogst extra groot is na een slecht (beoordeelde) jaargang spreekt tot de verbeelding. Duitsland had in 2010 de kleinste oogst in 25 jaar, Italië in 2011 de kleinste in 60 jaar. Maar goed, beter een kleine dan helemaal geen oogst zoals in Mentou Salon naast Sancerre in de Loire in 2009. 2012 in Bordeaux zal niet echt een groot jaar worden, al moeten we voor het 'echte' resultaat even wachten. In de Bourgogne zijn er veel wijnboeren die zowel in mei als in augustus 2012 veel hagelbuien hebben gehad met als resultaat een kwart van de normale oogst.

Ziet u, het echte feest zit hem niet in het plukken van de wijn, maar het eindresultaat is voor mij wel altijd een feest, omdat ik zelf heb ondervonden hoe hard het werken is in de wijngaard en daar houd je altijd respect voor. Wijn is voornamelijk een natuurproduct met ieder jaar veranderlijke eigenschappen.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

Fatum Best in Business Award

Dag en nacht ronkende motoren achter bedrijven

Wie is de 'Best in Business' in 2013? Wie voldoet aan de criteria die er gesteld worden om de Fatum Best in Business Award 2013 te winnen? De Coffee Factory (Cedric en Nanda Sprock), IBIS Management (Clark Russel), CRS (Caroline Hollander), Chopstix (Patrick van der Kolk) en Stardeco (Audrey Piggott) wonnen deze award al en dat heeft deze bedrijven in een positieve spiraal gebracht.

Tekst: Judice Ledeboer Foto: Ken Wong

Het gaat echter om de personen achter deze bedrijven, de motoren die de bedrijven aansturen en deze motoren ronken dag en nacht, want een goed ondernemer is 24/7 met zijn bedrijf bezig en dat kunnen al deze winnaars van deze prestigieuze prijs beamen.

Ieder bedrijf, iedere stichting of organisatie kan meedoen om deze award te winnen. Er zijn geen omzetgrenzen, het maakt niet uit hoeveel personeel er in dienst is, van eenmanszaak tot een grote organisatie, inschrijving is mogelijk voor iedereen. Tot en met 18 april kan men zich nog inschrijven.
De zes jaar geleden in het leven geroepen Fatum Best in Business Award wordt ieder jaar georganiseerd. De award beloont een bedrijf dat een aantal factoren combineert, hoewel het accent niet op het economische succes ligt, maar meer op de combinatie van andere factoren die een bedrijf levensvatbaar en succesvol maken, ook in de zin van sociaal-maatschappelijke bedrijfsvoering.

MKB

Curaçao kan trots zijn op de vele bedrijven en de 'motoren' achter die bedrijven die onder de noemer van MKB (Midden- en Kleinbedrijf) vallen. Deze bedrijven zijn de ruggengraat van de economie en om die sterk te houden is deze award in het leven geroepen. Deze bedrijven zorgen ook voor veel werkgelegenheid. De ondernemers hebben een bepaalde dosis lef, ze nemen risico's en ze hebben visie. De award is duidelijk bedoeld als stimulans voor het Curaçaose bedrijfsleven.

Dit jaar zal deze award voor de zesde keer worden uitgereikt. De beste onderneming van Curaçao wint een aantrekkelijk prijzenpakket van 10.000 gulden cash en nog veel meer, maar nog belangrijker is de erkenning door klanten en de 'free publicity' die de onderneming krijgt. De winnaar van vorig jaar, Audrey Piggott van Stardeco, heeft zijn omzet na het winnen van de award zien verdubbelen. Zijn bedrijf bestond pas drie jaar toen hij vorig jaar mee deed. Hij is geboren en getogen op Curaçao en vertrok toen naar Nederland. Hij woonde ook jarenlang in Duitsland. "Ik kwam naar Curaçao met het idee om een bar te beginnen, maar dat werd heel sterk afgeraden door mijn vrouw en toen ben ik gaan zoeken naar een idee om hier iets anders te doen. Het idee kwam toen ik voor een modeshow was uitgenodigd - ik zat lang in de mode in Europa - als VIP-gast om mijn mening te geven over de modeshow. Ik zag toen dat er geen verschil was tussen VIP- en algemene plaatsen. Dat zie je hier vaker op Curaçao. Een VIP heeft wel een andere tafel, met een kleedje en het VIP-gedeelte wordt afgesloten met een hek. Ik kwam toen op het idee om aan decoratie te gaan doen. Het moest nieuw zijn, innovatief. In Europa en Duitsland deed ik veel productpresentaties voor bedrijven en groeide toen in die business."

Creativiteit

Na inschrijving bij deze Fatum Best in Business Award kwam Piggott tot zijn grote verbazing ronde na ronde verder tot hij bij de laatste tien overbleef. "Bij het doorlichten van het bedrijf was het voor degenen die dat deden lastig omdat men niet goed begreep dat mijn bedrijf heel trendgevoelig is. Ik kan dus geen planning maken voor over vijf jaar. Ik moet me snel kunnen bewegen, nieuwe dingen kunnen kopen en investeren. Ik heb voor het decoratiebedrijf wel een plan waar ik naar toe wil en dat is ook belangrijk", aldus Piggott. Na het winnen van de prijs zei hij heel duidelijk dat de prijs niet voor hem gold, maar voor iedereen op het eiland. "Ik kom van een eiland waar mensen die creatief zijn niet als volwaardig gezien worden. Je moet een goede honkbalspeler zijn, dan tel je mee. Ik was danser, deed choreografie, was artistiek director. Creativiteit wordt niet als volwaardig gezien. En toen zat ik ineens bij de laatste vijf. Concept, visie en product dat ik had deden het dat ik een prijs won. Sinds ik hier weer op het eiland ben probeer ik mensen te laten zien dat je met creativiteit een bedrijf kan neerzetten. Ik heb nooit iets aan marketing gedaan, was opgeleid tot apothekersassistent, maar volgde mijn hart in het creatief zijn. Ik wil daar een voorbeeld in zijn. Er moet ook een stimulansprijs komen voor lui die creatieve zaken doen."
De award heeft veel voor Piggotts bedrijf, Stardeco, gedaan. Hij ziet het als een erkenning. "Ik kreeg veel aandacht door deze prijs. Een prijs winnen vinden ze op Curaçao heel belangrijk. Toen ik begon deed ik alles zelf en nu heb ik, afhankelijk hoe groot het project is, mensen die me helpen. De beste aanbeveling die hij kreeg na het winnen van de award was: volhouden met waar je mee bezig bent.

> 'Ik won omdat het totaalplaatje klopte'

Audrey Piggot met zijn Best in Business Award.

Winnaar in 2011 was Chopstix met Patrick van der Kolk aan het roer. Zijn Japanse restaurant bestaat nu acht jaar. Ook Van der Kolk heeft zijn roots op Curaçao. Hij woont hier vanaf zijn derde jaar, woonde in Amerika, maar kwam terug met het idee om een pizzeria te beginnen. Het werd Chopstix, een Japans restaurant. Inmiddels heeft Van der Kolk dertig werknemers in dienst en binnenkort opent er een Chopstix bij Jan Thiel. Ook hij ziet de gewonnen award als een erkenning. Het ging hem niet om het geld dat hij won. Met de geldprijs heeft hij iets voor het personeel gedaan. Het ging hem om het bord dat nu in zijn restaurant hangt. "Ik werd winnaar omdat het totaalplaatje klopte", zegt hij.

De Fatum Best in Business Award is ooit in het leven geroepen omdat ondernemers nieuwe initiatieven en markten creëren en concepten en producten ontwikkelen. Zij ontdekken ook nieuw talent en zorgen voor werkgelegenheid. Een van de onderdelen van de beoordeling van de deelnemers wordt gedaan aan de hand van gebruik van het managementmodel van de European Foundation for Quality Management (EFQM). Hierbij wordt onder meer gekeken naar aandacht voor de klant, aandeelhouderswaarde, procesmanagement, aandacht voor resultaat, leiderschap, innovatie en sociaal-maatschappelijk ondernemen. Het wordt dan duidelijk in welke groeifase een bedrijf of organisatie zich bevindt.

Inschrijven

Marten O'Niel, managing director commerce Fatum: "Ieder jaar doen er meer bedrijven mee. Het is zelfs mogelijk om vaker mee te doen. Bedrijven hoeven ook niet bang te zijn dat we naar hun cijfers kijken. Dat doen we niet. Omzet en winsten zijn niet de enige indicaties van succes. Het is zelfs mogelijk dat er nog niet eens winst gemaakt wordt omdat iemand een starter is. Zo'n ondernemer kan toch meedoen." De inschrijfprocedure is simpel. Het neemt niet meer dan 15 minuten in beslag om in te schrijven. Na de eerste selectie blijven er tien genomineerden over die een uitgebreidere vragenlijst moeten invullen. Tenslotte zal Daniel Corsen van D&I Business Support de bedrijven bezoeken. Uiteindelijk blijven er vijf finalisten over die ook mee doen aan een radiouitzending van Hoyer in Business. Deze bedrijven moeten ook een presentatie geven aan een jury, die dit jaar bestaat uit vertegenwoordigers van: KvK, Korpodeko, VBC, Ernst & Young, ICC en Action Coach. De jury krijgt dan de gelegenheid om aan de hand van de informatie die verzameld is drie finalisten te beoordelen. De winnaar wordt bekend gemaakt op vrijdag 31 mei.

Opvallend is dat de winnaars tot nu toe allemaal jonge ondernemers zijn die bewust zijn van wat ze doen en passie hebben voor hun bedrijf. Het komt Curaçao ten goede als er meer succesvolle bedrijven zijn. Van der Kolk van Chopstix: "Ondernemen op Curaçao is er niet gemakkelijker op geworden. Toen ik begon was het anders. Het verkrijgen van vergunningen en installaties duurt nu langer. Er is meer controle op regels. Dit is niet slecht, maar alles duurt langer dan het moet duren. Het is prima dat er regels zijn, maar die controle hoeft niet stroef te gaan. We zijn gelukkig altijd blijven groeien en deze award heeft zeker meegeholpen."

Om het hoofd boven water te houden in deze turbulente tijden en wereldwijde crisis is vooral de motivatie van een ondernemer heel belangrijk en daar dragen dit soort awards zeker toe bij. Iedereen die meer wil weten over deze award en zich wil inschrijven zie: www.fatum.an.

Patrick van der Kolk van Chopstix, de winnaar van 2011.

Arbeidsrecht

Arubaans arbeidsrecht op de schop

Recent is er het nodige gewijzigd in het Arubaanse arbeidsrecht. Dit was geen overbodige luxe, aangezien het tot op dat moment geldende recht op meerdere punten als achterhaald diende te worden beschouwd. In deze column passeren enkele in het oog springende wijzigingen de revue.

Tekst: Misha Bemer

Om te beginnen zijn de mogelijkheden om een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd aan te gaan verruimd. In de nieuwe wet wordt namelijk onder meer het zogenaamde pensioenontslagbeding geregeld. Naar aanleiding van een arrest van de Hoge Raad, waarin werd bepaald dat een ontbindende tijdsbepaling in de arbeidsovereenkomst, inhoudende dat de arbeidsovereenkomst eindigt bij het bereiken van de pensioenleeftijd van de werknemer, niet past in het gesloten systeem van het Arubaanse arbeidsrecht voor wat betreft het beëindigen van arbeidsovereenkomsten, is besloten om dit beding te codificeren. Voortaan wordt een arbeidsovereenkomst waarvan partijen overeengekomen zijn dat die eindigt bij het bereiken van een pensioenleeftijd mede aangemerkt als een toegestane arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd. Belangrijk detail daarbij is dat de nieuwe regeling uitsluitend van toepassing zal zijn op arbeidsovereenkomsten die na het tijdstip van inwerkingtreding van de regeling zijn gesloten, en waarin een beding, inhoudende dat de arbeidsovereenkomst van rechtswege eindigt bij het bereiken door de werknemer van een pensioenleeftijd, is opgenomen.

Tevens is ter voorkoming van misbruik van oproepkrachten die slechts voor een korte tijd worden opgeroepen, de juridische positie van dergelijke oproepkrachten nadrukkelijk geregeld.
Ook ten aanzien van de rechten van de werknemer bij overname of fusie van de onderneming waar hij werkzaam is is er het nodige gewijzigd. Bij overgang van (een deel van) een onderneming gaan alle op dat tijdstip bestaande rechten en plichten uit de arbeidsovereenkomst van de werknemers van de onderneming automatisch over op de verkrijger. Er vindt aldus van rechtswege een contractovername plaats, waardoor de verkrijger verplicht is de bestaande arbeidsvoorwaarden in acht te nemen. De voormalige werkgever blijft nog gedurende een jaar na de overgang aansprakelijk jegens de betrokken werknemers voor verplichtingen uit de

arbeidsovereenkomst die voor het tijdstip van de overgang zijn ontstaan. Gedane pensioentoezeggingen gaan in principe over op de verkrijger, tenzij de verkrijger aan de werknemers die overgaan dezelfde pensioentoezegging doet als de toezegging die hij aan zijn reeds zittende werknemers heeft gedaan. Voor het geval dat de overgang voor de werknemer nadelige gevolgen heeft, kan de werknemer de rechter verzoeken de arbeidsovereenkomst te ontbinden. In dat geval zal de overgang gelden als een reden die voor rekening van de werkgever komt en zal de rechter hiermee bij het bepalen van een vergoeding rekening dienen te houden.
Ten aanzien van overname van een failliete onderneming geldt dat op degene die een failliete onderneming dan wel diens bedrijvigheden voortzet een inspanningsverplichting berust om aan zoveel mogelijk werknemers die ten tijde van de faillietverklaring van de onderneming in dienst waren, een arbeidsovereenkomst aan te bieden.

Het maximum aantal toegestane overwerkuren is nu ook geregeld. De regeling strekt ertoe het gebruik van overwerk per dag te beperken en voorts te voorkomen dat de werknemer over een langere periode te zwaar belast wordt.
In de gewijzigde regelgeving is ook het begrip 'ploegenarbeid' opgenomen, dat betrekking heeft op de zogenaamde 'shifts' (niet zoals bedoeld in de horeca- en continusector). Een werknemer in ploegendienst verricht arbeid tussen 06.00 en 24.00 uur in sectoren waar het voorheen niet was toegestaan om na 18.30 uur, op zondagen en op met de zondag gelijkgestelde dagen arbeid te verrichten, zonder overwerkvergunning. Dit systeem is door de introductie van het begrip 'ploegenarbeid' komen te vervallen. Een werknemer die gehouden is ploegenarbeid te verrichten zal voor het werken op zondag geen aanspraak hebben op overwerk. De Directeur van de Directie Arbeid en Onderzoek is evenwel bevoegd om te bepalen welk soort arbeid geen ploegenarbeid zal zijn.
Verder zijn de definities van 'kinderen' en 'jeugdigen' aangepast respectievelijk geïntroduceerd. De leeftijd voor instroming tot het arbeidsproces is vastgesteld op 15 jaar. Jeugdigen in de zin van de nieuwe regelgeving zijn minderjarigen tussen de leeftijd van 15 en 18 jaar. Bovendien is het verbod op nachtarbeid en gevaarlijke arbeid voor vrouwen afgeschaft.
Voorts geldt dat voorheen uitzendbureaus en de inlenende bedrijven niet aan wettelijke regels waren gebonden, waardoor van het systeem van het ter beschikking stellen van arbeidskrachten misbruik kon worden gemaakt. De nieuwe regelgeving heeft als doel de gewenste bescherming te bieden, door aanvullende regels vast te stellen. Zo wordt het begrip 'uitzendbureau' gedefinieerd. In het kader hiervan geldt dat uitzendbureaus een uitzendkracht niet ter beschikking kunnen stellen aan een inlener, zonder voorafgaande toestemming van de Minister van Arbeidszaken.

Misha Bemer is partner bij HBN Law te Aruba.
Misha.bemer@hbnlaw.com

Mens & Werk

Omgaan met andere taken

Veel bedrijven en organisaties zijn aan verandering toe. Op hoog niveau wordt er al jarenlang gebrainstormd over het inzetten van veranderingsprocessen en de manier waarop deze moeten plaatsvinden.

Tekst: Judice Ledeboer

Voor medewerkers hebben veranderingen grote gevolgen en een veranderingsproces moet duidelijk zijn voor iedereen. De veranderingsprocessen die men in werking zet gaan niet vanzelf. Daar moet een goed en daadkrachtig verandermanagement voor worden ingezet.

Grote veranderingen vinden vooral plaats bij bedrijven die de technologie binnen hun bedrijf willen vernieuwen, want de ontwikkeling op dat gebied gaat snel. Veel nieuwe technologie wordt met grote beloften geïntroduceerd en bedrijven willen meegaan met de tijd. Door de technologie van tegenwoordig is er veel veranderd op het gebied van werken. Men zou denken dat de werktaken veranderen, maar er is uit onderzoek aan de TU Delft naar voren gekomen dat werktaken niet op inhoudelijk noch op technisch vlak veranderen door het inzetten van technologie. De werktaken moeten echter anders worden uitgevoerd en daar ligt dikwijls het knelpunt. Omgang met nieuwe technologie moet echter geleerd worden en dat leidt nog weleens tot negatieve reacties van het personeel omdat er inzet wordt gevraagd om die nieuwe technologie te leren. De typistes van vroeger, die op de ouderwetse typemachines hebben leren typen hebben allemaal moeten leren op computers te werken. De vliegtickets werden vroeger met de hand uitgeschreven en nu kan men die tickets zelf via het internet bestellen en uitprinten (als men weet om te gaan met computers en internet). De ontwikkeling op technisch gebied blijft maar doorgaan en dat is logisch, maar soms is het niet meer bij te houden. De ene verandering is net doorgevoerd en de volgende verandering wordt alweer aangekondigd. En dat is wat werknemers als onprettig en onrustig ervaren.
Men heeft altijd te maken met mensen en de sociaal-emotionele reacties van mensen en niet iedereen houdt van veranderingen en weer veranderingen en weer veranderingen.
Organisaties moeten zich bewust zijn van de (on)mogelijkheden van de technologie die zij willen gebruiken in het bedrijf. Dit houdt in dat de communicatie op ieder gebied zeer goed moet zijn. Als men niet weet hoe de technische apparatuur gebruikt moet worden, wat men moet doen bij storingen en wat het voordeel is voor het gebruik van de

Typistes die op de ouderwetse typemachines hebben leren typen, hebben allemaal moeten leren op computers te werken.

apparatuur dan grijpt men liever terug naar de 'oude' manier van werken. En onderliggende structuren gaan parten spelen. Als de apparatuur niet werkt of als de taakverdeling onduidelijk is, worden de sociale en emotionele structuren zichtbaar. De werknemers die met de nieuwe technieken moeten werken verliezen vertrouwen in de nieuwe techniek, verliezen hun geduld, krijgen problemen met de tijd (krijgen werk niet af door de storing) en dan neemt de spanning toe.
Een belangrijk punt binnen veranderingstrajecten en inzet van nieuwe technologie is dat men alle medewerkers op de juist plaats moet zien te krijgen, passend bij hun opleiding en ervaringen en de functie die ze in het verleden hadden. En zijn de functiebeschrijvingen van de functies nog wel 'up to date'. In de loop der jaren zijn er taken bijgekomen of weggevallen of door andere afdelingen overgenomen. Bij veranderingen verdwijnen soms functies of komen er functies bij. Dit eist voor de medewerkers ook een aanpassing en het is van groot belang dat zij worden begeleid in het vervullen van hun nieuwe taken en dat er rekening wordt gehouden met reacties van de medewerkers. Er zijn altijd mensen die gespannen raken door veranderingen en daar moet de manager of de personeelsmanager op anticiperen. De manier waarop de veranderingen worden aangegeven zijn heel belangrijk. Duidelijkheid voor alles. Als de verandering in taken vooraf niet is doorgegeven hebben de medewerkers geen tijd gehad om aan het idee te wennen. De reacties zullen dan afwijzend zijn en het duurt langer voordat men gewend is aan nieuwe functies en taken. De medewerkers zullen ook het gevoel hebben niet betrokken te zijn bij het proces, terwijl zij het werk moeten uitvoeren.
Het is een irreële gedachte dat alles van de ene op de andere dag op rolletjes loopt als er veranderingen plaatsvinden. Er ligt een uitdaging voor iedereen waarbij het sleutelwoord is: duidelijkheid. Wie heeft welke taak en hoe moet hij die uitvoeren? En daar moet iedereen zijn best voor doen.

Marketing

Formerly known as

Hij was al zeker drie jaar aan het warmlopen. Bruiste van de nieuwe ideeën. Torenhoge ambities. Alleen zat de oude vader hem nog in de weg. Die had hem beloofd ruimte te maken zodat hij het stokje kon overnemen. Maar de nestor had hem slechts verantwoording gegeven, geen middelen. Maar er was licht aan het einde van de tunnel.

Tekst: Marcel Truyens

Met een maand of drie zouden zijn ouders een wereldreis gaan maken en hij verwachtte niet dat de oude vader daarna nog zou terugkeren op de zaak. Hij had dus zijn handen vrij en het eerste wat er moest gebeuren was het rebranden van het familiebedrijf.

Het bedrijf bestaat al jaren. De mensen kennen het merk. Het is de trots van de familie. Maar in de ogen van de ambitieuze zoon was het bedrijf verouderd, niet meegegaan met zijn tijd en dan valt ineens het woord rebranding. Een grote stap. De meeste bedrijven zullen deze mijlpaal ooit bereiken. Om diverse redenen. Maar is rebranding echt wel nodig?

Rebranding, ofwel het wijzigen van een merk, gebeurt om verschillende redenen. Sommige bedrijven maken deze verandering al vroeg door, wanneer ze ontdekken waar ze écht voor staan. Andere bedrijven starten dit proces na vele jaren, wanneer hun merk is opgegroeid, of het bedrijf het merk zelfs is ontgroeid. De identiteit van het bedrijf is langzaam veranderd en heeft een nieuw jasje nodig. Dat kan een andere maat jas zijn, een andere kleur, of een ander model. Veel bedrijven veranderen tijdens een rebranding hun logo, slagzin, design, motto of zelfs hun merknaam. Dat is prima, zolang de rebranding niet het doel op zich is, maar iets toevoegt aan de nieuwe richting die het bedrijf is ingeslagen.

Maar wanneer voegt rebranding echt iets toe? Wanneer is het wijzigen van een merk zinvol? Ik moet hierbij altijd denken aan Prince. Zijn platenmaatschappij had de rechten op zijn muziek én zijn artiestennaam. Dat vond Prince belachelijk. Hij weigerde nog langer zijn naam te gebruiken omdat hij geen reclame wilde maken voor de maatschappij. In plaats daarvan bedacht hij een symbool. Omdat het symbool geen naam had en dus niet kon worden uitgesproken, werd Prince in deze tijd TAFKAP (The Artist Formerly Known As Prince) genoemd. Pas na 6,5 jaar, toen hij door het aflopen van het oude contract zijn rechten weer terug had, werd hij weer 'officieel' Prince. Dit hele debacle zorgde natuurlijk voor lekker veel publiciteit. Maar wat ik me dan afvraag: moeten bedrijven die gaan rebranden ook aangeven dat ze 'formerly known as' waren?

Vanzelfsprekend wilden we de ambitieuze opvolger graag helpen met een rebranding-traject en objectief gezien was dat nog niet eens zo'n raar idee. Maar hoe ga je om met de naam die zo zorgvuldig is opgebouwd? Hoe beperk je de schade die ontstaat doordat je de huidige merkwaarde kwijtraakt? Moet je als bedrijf dan nog een hele tijd in al je communicatie roepen: 'We heten nu X, maar we waren bekend onder Y, u weet wel, dat bedrijf dat zo haar best deed om haar merknaam en propositie bij u tussen de oren te krijgen?' Dat zal een stuk minder gemakkelijk gaan dan bij Prince. En misschien ook een stuk minder professioneel overkomen.

Ik krijg gevoelsmatig onmiddellijk de neiging om in communicatie maar steeds te zeggen: "Wij waren eerst Y", omdat je bang bent dat het de mensen ontgaat dat je van naam veranderd bent. En als je als afzender niet herkend wordt, verlies je sterk aan communicatiekracht. Maar hoe lang moet je dat doen? Een maand, een jaar? Eén keer heel erg hard en daarna communiceren onder je nieuwe naam zonder 'formerly known as'. Is het het slimst om alles op je nieuwe naam te zetten en daarmee snel bekendheid op te bouwen?

En dan is er nog het internet. Online je nieuwe merk aanbieden is niet zo'n probleem. Maar hoe ga je om met alle branded content die al op het web staat? Niet alleen moet je goed opletten dat je al je eigen uitingen goed rebrandt, maar je moet ook denken aan alle andere bronnen waar je vindbaar bent. Gastblogs die je ooit geschreven hebt op andere kanalen, bedrijfsinformatie op beurs- en congrespagina's en ga zo maar door. En dat niet alleen, hoeveel impact heeft rebranding op je linkbuilding in Google? Als je nieuwe brand veel beter aansluit bij wat je uitdraagt, zou het natuurlijk niet slim zijn om niet te rebranden omdat het zoveel werk is, maar het is wel iets waar je rekening mee moet houden. Rebranding waar een stevige strategie aan ten grondslag ligt, is een slimme zet.

We hebben het onze ambitieuze opvolger afgeraden. Wat hij wel gaat doen? Nieuwe activiteiten gaat hij onder een nieuwe naam op de markt brengen, dus naast de bestaande naam. En daar bleek zelfs de oude vader het mee eens te zijn.

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao.
E | marcel@stradius.com W| www.stradius.com

Betere toekomst begint bij onze kinderen

Na twee jaar actief te zijn geweest op het gebied van duurzame en sociale innovatie, heb ik sinds kort een nieuwe uitdaging gevonden bij Tuma mi Man.

Voor mij de ideale plek om mijn inspanningen op het gebied van sociale innovatie een vervolg te geven. Tuma mi Man is een kinderdagverblijf met een bijzondere missie en ik ben blij en trots dat ik nu kan helpen om dit geweldige initiatief nog beter tot haar recht te laten komen. In deze column zal ik u een kleine introductie geven van Tuma mi Man, wie we zijn en wat we doen.
Voor veel kinderen is het niet meer dan normaal om in een veilige omgeving te wonen en te spelen, om dagelijks gezonde maaltijden te krijgen en om hun talenten te kunnen ontdekken en ontwikkelen.
Helaas zijn deze - wat wij noemen - basisbehoeften niet voor alle kinderen vanzelfsprekend. Dit betreft onder meer een grote groep minderbedeelde kinderen op Curaçao.
Een derde van de kinderen die bij Tuma mi Man worden opgevangen zijn minderbedeelde kinderen uit de achterstandswijken in de omgeving van Parera. Zij maken gebruik van de kinderopvang zonder financiële bijdrage van hun ouders of verzorgers. Door middel van sponsorgelden en vrijwilligers helpt Tuma mi Man deze kinderen om zich optimaal te kunnen ontwikkelen, zodat de cirkel van armoede in hun familie kan worden doorbroken.
Het is niet alleen de veilige omgeving, de gezonde voeding en de goede educatie die de kinderen hierbij helpt. Wat Tuma mi Man ook bijzonder en waardevol maakt, is dat de kinderen leren dat iedereen even bijzonder en waardevol is en dat ieder kind gelijke kansen verdient, ongeacht zijn of haar afkomst of sociale achtergrond. Er is extra aandacht voor het stimuleren van sociaal-emotionele ontwikkeling en daarmee ook het stimuleren van vertrouwen in zichzelf en zijn of haar omgeving.
Alles bij elkaar legt dit een basis die waardevol is voor de rest van hun leven. Immers, de eerste levensjaren en wat ze gedurende die tijd leren en ervaren, zijn het meest bepalend voor de toekomst van de kinderen.

Tuma mi Man bestaat nu bijna 5 jaar en streeft ernaar om kinderen zich zo optimaal mogelijk te laten ontwikkelen en om bij zoveel mogelijk gezinnen de vicieuze cirkel van armoede te doorbreken. De weg hier naartoe is niet eenvoudig of zonder hindernissen. In de hierop volgende columns zal ik met u delen welke uitdagingen er zoal bij komen kijken en hoe wij hier vanuit onze visie mee omgaan.

Tuma mi Man
Tuma mi Man is een kinderdagverblijf, dat naast reguliere opvang ook sociale opvang biedt aan minderbedeelde kinderen uit de achterstandswijken in de omgeving van Parera.De visie van Tuma mi Man is dat alle kinderen - ongeacht hun afkomst of sociale achtergrond - recht hebben op de kans om zichzelf optimaal te kunnen ontwikkelen en om daarmee een solide basis te leggen voor een goede toekomst.
Voor meer informatie over Tuma mi Man: b.vermeer@tumamiman.com / +5999 4659200. Of volg ons op facebook: www.facebook.com/FundashonTumaMiMan

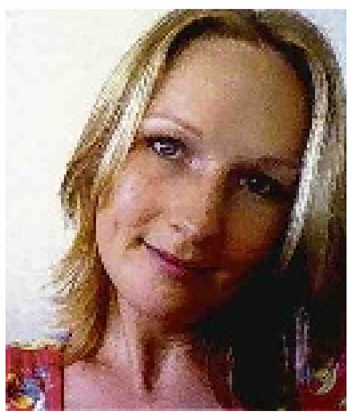

Ir. Bertine Vermeer is office-manager en innovatie-deskundige bij Tuma mi Man.

Beroep onder de loep

Letterlijk 'Licensed to kill'

In de rubriek 'Beroep onder de loep' vertellen mensen over hun ervaringen in hun beroep. Deze week: Yanire Clemencia-Romero (44), ze is ongediertebestrijder en één van de directeuren bij The New Pest Control.

Tekst en foto: Roxanne Martha

Wat houdt je beroep in?
"Als ongediertebestrijdingsbedrijf helpen we mensen met het uitroeien en/of voorkomen van een ongedierteplaag. Het kan onder meer gaan om mieren, teken, muggen, termieten en ratten. Mensen denken vaak dat ongediertebestrijding eenvoudig werk is. Een beetje spuiten met insecticide en dan klaar. Maar er komt veel meer bij kijken. In mijn geval zeker, want naast het werk als bestrijder moet ik ook het werk als directeur doen. Inspecteren van de huizen, gebouwen en de omgeving er omheen om onder meer de oorzaak van de plaag te achterhalen, aan de hand van de oppervlakte van het gebied bepalen welke behandeling er
nodig is met welke middelen en hoeveel daarvan gebruikt moeten worden. Als dat eenmaal is vastgesteld, moet er een prijsopgave gemaakt worden en er moeten wekelijks schema's gemaakt worden van de te bezoeken adressen. Omdat er gewerkt wordt met chemicaliën moet de keuze van het type gif een zeer goed overwogen beslissing zijn. Klanten stellen regelmatig vragen, dus je moet ze ter plekke goed kunnen vertellen wat je gaat doen zodat ze gerustgesteld zijn. Verder houd ik me bezig met verschillende administratieve zaken zoals de bestelling van werkmateriaal en de facturering."

Hoe lang ben je al ongediertebestrijder?
"Het beheer van The New Pest Control doe ik samen met mijn man. We zitten al 25 jaar in de business. Het is een bedrijf waarmee mijn man is begonnen en ik sprong altijd bij als het nodig was. Gaandeweg ben ik er ingerold en ben ik inmiddels mede-directeur."

Wat is het vervelendste dat je in je werk hebt meegemaakt?
"Ik heb meerdere malen gehad dat ik aangevallen ben door wespen. Ik ben er allergisch voor, dus ik ben meteen ziek waneer ik in één keer meerdere malen gestoken word."

En wat is het leukste aan het werken als ongediertebestrijder?
"In mijn geval zijn klanten vaak verbaasd als ze mij zien verschijnen voor een klus. Vooral nieuwe klanten. Ik sta op bijna alle promotiemateriaal afgebeeld in een 'Agent 007 pose' met mijn spuitpistool. Mensen gaan ervan uit dat ik alleen een ingehuurd model ben voor de advertenties en reageren soms een beetje beduusd als ik bij ze kom. Daar komt ook nog bij dat sommige klanten van mening zijn dat het werk van ongediertebestrijding mannenwerk is. Zo had ik een keer een meneer bij wie ik in het plafond moest klimmen om te spuiten tegen termieten. Hij wilde niet dat ik in het plafond zou klimmen 'want ik kon vallen', zei hij. Zijn bezorgdheid vond ik heel aandoenlijk, maar niet terecht. Mannen zijn over het algemeen zwaarder dan vrouwen en kunnen dus eerder door het plafond zakken. Na veel over en weer praten ben ik er uiteindelijk toch ingeklommen. Het was een fluitje van een cent en de meneer vond het knap dat ik moeiteloos erin en eruit klom. Nog een ander leuk aspect van het werk is de vertrouwensband die we met onze klanten hebben. Omdat we al zo lang in de business zitten, hebben we een vast klantenbestand opgebouwd."

Wat was je graag geweest als je geen ongediertebestijder was?
"Dan zou ik weer gaan doen wat ik voor The New Pest Control deed, namelijk dameskleding verkopen. Vroeger reisde ik regelmatig naar Venezuela, Colombia en Miami om kleding in te kopen en deze vervolgens op Curaçao door te verkopen. Ik had geen winkel. Ik ging gewoon bij de dames langs op hun werk of thuis. Als ik ander werk moest zoeken, zou ik zeker weer kleding gaan verkopen. Ik denk er met plezier aan terug. Ik zou ook een eettent willen hebben die gespecialiseerd is in typisch Dominicaans eten."

Business Agenda

Aruba

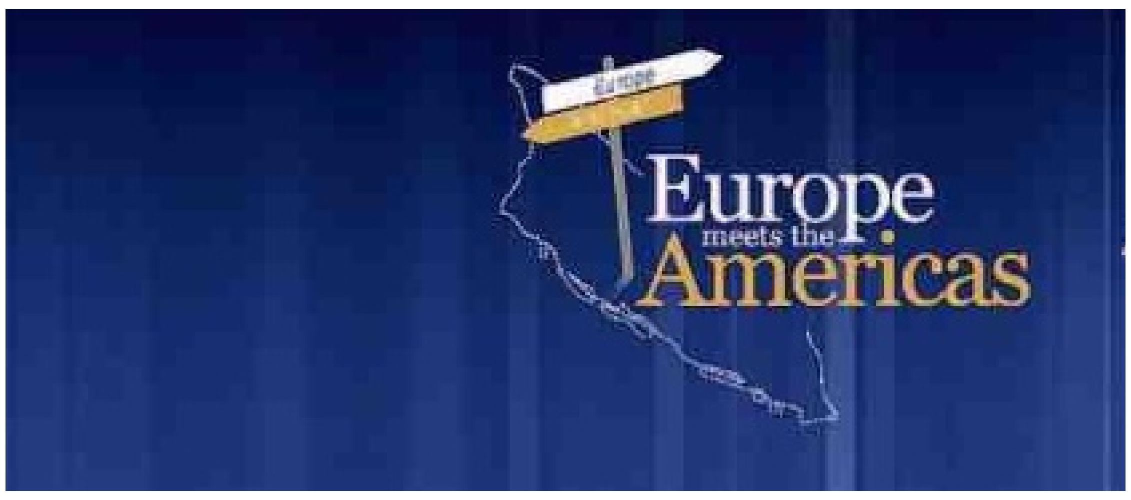

Europe meets the Americas

Deze Arubaanse conferentie die begin mei wordt gehouden biedt de unieke kans om potentiële partners uit Latijns-Amerika, het Caribisch gebied en Europa te ontmoeten. Het driedaagse programma verstrekt waardevolle informatie over mogelijkheden en culturele gebruiken in de verschillende continenten en regio's, gepresenteerd door internationale sprekers. Ook zijn regionale ambassadeurs van het Koninkrijk der Nederlanden aanwezig om informatie te verstrekken over de landen waar zijn zijn gestationeerd en om te helpen bij het creëren van een netwerk in deze landen. Verder kan elk bedrijf aan een potentiële partner worden gekoppeld.

De CEO van Schiphol Group heeft bevestigd op de conferentie aanwezig te zijn.

Internationaal

ISC
In Brazilië wordt 16 tot 18 april de achtste International Security Trade Fair and Conference (ISC) gehouden, van 13.00 tot 19.30 uur in het Expo Center Norte – Red Pavilion in São Paulo. De ISC is een van de grootste beurzen in de beveiligingssector en heeft al 37 jaar elk jaar twee edities in de Verenigde Staten. In 2013 zal de ISC oplossingen, apparatuur en diensten aanbieden. Diensten voor grote, middelgrote en kleine bedrijven met verschillende beveiligingsbehoeften, onder meer voor havens,vliegvelden, mijnbouw en chemie. Minderjarigen onder de 16 jaar krijgen geen toegang, ook niet onder begeleiding.

Bestemming Curaçao

Geen eiland zo speciaal

Naam: Warren Crandall

Komt uit: Chicago, Verenigde Staten

'Business or Pleasure?': 'Pleasure'

Aantal dagen: 14

Verblijft: Samen met echtgenote Gladys bij familie

Tekst en foto: Roxanne Martha

"Mijn vrouw en ik zijn gekomen om familie en vrienden te zien. Het liefst komen we één keer per jaar, maar dat lukt niet altijd", vertelt de 64-jarige Amerikaan Warren Crandall. "Ik kom graag naar Curaçao", gaat Crandall verder. "Curaçao heeft als toeristische bestemming veel te bieden. Ik heb geen andere eilanden in de Caribische regio bezocht, maar ik kan me niet voorstellen dat andere eilanden specialer zijn dan Curaçao. Curaçao heeft heel veel historie en er valt veel te ontdekken. Carnaval op Curaçao vind ik ook geweldig en voor toeristen zijn er hele leuke excursies en boottrips. Maar we genieten ook heel veel van de meer eenvoudige dingen, zoals aan zee zitten met een muziekje en genietend van een lekker en verfrissend drankje."

Gladys en Warren zijn nu net op het eiland dus hebben nog aardig wat dagen om van alles te doen op het eiland. "We gaan het eiland verder verkennen en lekker eten. We zijn al naar de Marshe Bieu geweest en toen heb ik de 'piska ku funchi' genomen. Thuis maakt mijn vrouw ook weleens typisch Curaçaos eten, maar doordat ze niet alle benodigde ingrediënten kan kopen, is het net even anders dan wat we op Curaçao gewend zijn."

Galdys en Warren verblijven bij familie. "Omdat we hier veel familie en vrienden opzoeken, krijgen we veel mee van wat speelt in de samenleving. Wanneer ik soms hoor over de maatregelen die getroffen worden door de overheid, vind ik het heel jammer voor de mensen hier. Kijk, overal ter wereld heb je dezelfde soort problemen waarvoor de overheid oplossingen moet zoeken en de burger niet zo blij is met de beslissingen. Maar Curaçao is kleiner vergeleken met bijvoorbeeld Amerika. De economische structuur is veel compacter waardoor politieke besluiten een veel hardere 'impact' op de burger hebben, dan zo'n zelfde besluit in Amerika zou hebben."
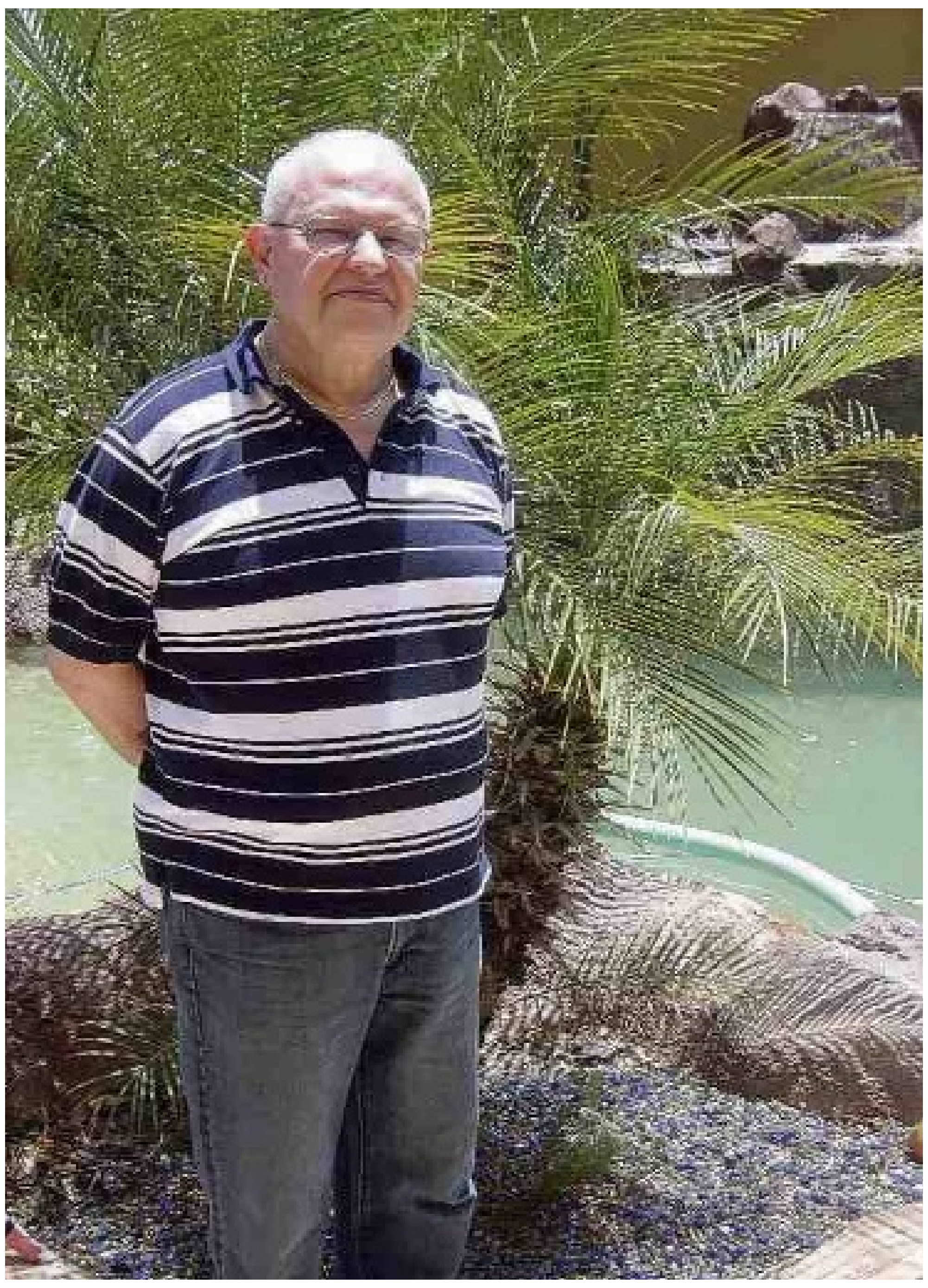
Het echtpaar is tien jaar getrouwd. Ze ontmoetten elkaar tijdens een bootreis van Nederland naar Newcastle. Als ingenieur gespecialiseerd in elektriciteitscentrales, woonde en werkte Warren steeds weer in een ander land en zodoende woonde hij ook even in Nederland. Dat Gladys en Warren in Amerika zijn gaan wonen en niet op Curaçao, had te maken met het werk van Warren. Als Amerikaan zou het overigens niet gemakkelijk zijn geweest om hier te werken, zo legt hij uit. Bovendien had Warren al een goede baan. Vroeger was dat in Michigan, maar tegenwoordig woont het stel in Chicago.
Nog een paar jaar en dan zijn meneer en mevrouw Crandall allebei met pensioen. Wellicht is er een kleine kans dat ze zich alsnog op Curaçao komen vestigen.